

Qaчaxe Мьрад
(Мурадов Х. Ш.)

ШӘWQ



Qачахе Мьрад
(Мурадов Х.Ш.)

Шәwq

hайпетhрат
Ереван
1959

ՂԱՉԱՂԵ ՄՐԱԴ

ՇՈՂ

(քրդերեն լեզվով)

Հայաստանի պետական հրատարակչություն
(Հայպետհրատ), Երևան 1959

КАЧАХЕ МУРАД

ЛУЧ

Армянское государственное издательство
(Айпетрат)
Ереван 1959

ЖЬ АЛИЙЕ АВТОРДА

Ве бәрәвокеда тенә нәшьркрьне чәнд шьер у поэмед мә. Нава бәрәвокеда һәнә шьер дәрһәqа wәтәнп'ә-рәстйеда, дәрһәqа ә'длайеда, дәрһәqа ә'мре к'өрде советейә азада. Чәнд шьер е бәдәwйенә. Дө-се qәлиботке ве бәрәвоке кемасиед мәрьва у ә'дәте кәвн бәлу дькьн. Дө поэм һатьнә ньвисаре дәрһәqа тәвгәлед шәр'е Wәт'ә-ние Мәзьнда, мьqабьли зәвтчйед фашиста. Ч'ир'ока Мирзә Мә'муд һатйә ньвисаре сәр һ'име ч'ир'ока щьмаә'те у те һ'әсабе поэма эпикие.

Гөмана мә һәйә, wәки к'ьт'еба мә ангори qәwата хwә wе нава хандк'арада һ'әwаск'арйе пешда бинә.

Q. МЬРАД.

Т'ӘWШЕ ГÖНДЕ МӘ

Сьбәке нöк, һавина р'әнг,
Һьнәвше ал, т'әвше qәшәнг:
Бьлбьли вьр ч'ькә-ч'ькә,
We дьхунә—бин нач'ькә
У хәмьле п'әрwаз-п'әрwаз
Гәшәвәтьн ль ә'рде наз:
Колхоза ша, даре чинар
Ль дора we буна һәвсар.
Чарнькала р'әз у р'әз,
Ле шиндьбьн гöлед гәвәз.
У шәw wьра хöләхöльн,
Электрик ле дьшхöльн,
Һешин дькьн qьр'ед бәре,
Мәрьв кәwасә нәдәре.
Кöтке пәмбу чилә-qәрqаш
Ль к'әwшәнр'а бунә qöмаш.
Бьн сйа дара бае һеньк
Гәрмер'а инк' к'әтиә р'ьк.
Кәбед фьтьqи бедәра,
Ноли дöр'е ль бьн бә'ра,
Дькьшиньн бь чәwала,
Мәрьв ль доре кәwальн
Ль һәв тиньн бәнде дәнгбеж

У к'əда хwə т'əмьзə р'еж
Бь архаин у пaԛьжи
Дьхьнə ə'мба'ре т'ьжи.
А wайə т'əwше гӧнде мə—
Титал, машоԛ у р'ьнде мə!

КЪЛАМА Ә'ДЛАЙЕ

Дәсте xwә бьдә дәсте мьн, һәвало, р'абә сьбәйә.
Мьле xwә бьдә мьле мьн, һогьро, qам-qаме мәйә!
Әзи к'ӧрдьм, тӧ инглизи, йане һьнди, ә'рәби зәнг,
Дәсте xwә бьдә дәсте мьн, әм нәһельн пешда бе щәнг!

Әм наһельн, wәки хунхӧр щаркә дьне щәнг текьн к'ар,
Щаркә дьне хун бьр'ежьн у wеранбә гӧнд у бажар,
Щаркә дьне де бьгьрин, домам гьредьн хелие р'әш,
Мьрьн бәлабә нава дӧне дәст мәрьве кеми сәwдафә'ш,

Һьм диа урьс, йа әмрикйа, йа һьнд у йа ә'рәби зәнг
Нахазьн qәт'ьл бьр'ьжә у дӧнеда пешда бе щәнг.
Бой зар'е нава п'еч'әка, бой ә'мре wани гӧл у гәш,
Бой qизед эгьнә бәдәw, бой хортед т'әлианә к'әләш,

Бой говәнд мала бьгәр'ә, дәфчи т'ьм бежә „һәй шабаш“!
Т'ьлие кәч'-буке щаһьлда бьч'ьрусьн гӧстилк у qаш,

Кале əхтиар т'асе һьлдə вəхwə əшqа бук у зə'ве,
Əм наһельн шаркə дьне дӧне текəвə нав саwе.

Əм наһельн, wəки хунхӧр р'абьн диса дӧне лəвхьн,
Əм нəһельн, wəки шьлт'ах п'ехəме ə'длайа мə хьн.
Wəки сьтqе мə һəвр'абə у щерге хwə əм текьн йəк,
Сəр мəда нəе т'ӧ ə'дук у т'ӧ дӧжмьн у т'ӧ qəзиак!

Əм наһельн, кӧ хəзабьн дӧнеда мəрьве амут'ам,
Бьра ə'длайа р'у дӧне тъмшар мəр'а бьбə мьqам.
Wи мьqами wе бьстьрен жь кала гьрти кəта зар'а,
Ль зозана у ль дəшта, ль гӧнда у ль бажара.

Сайа wəлате мəи мəзьн, ньһа чине бьра,
Əме wəхтеда бəлукьн кəму фəн у феле гӧра.
Һəр ə'рда у wəлата щерге мə qəwат у п'ьр'ьн,
К'е п'ехəме ə'длайе хə, əм qаната wан бьбьр'ьн!

Дəсте хwə бьдə дəсте мьн, һəвало, р'абə сьбəйə!
Мьле хwə бьдə мьле мьн, һогро, qам-qаме мəйə!
Иро кьшиарьн щьмаə'т, жь урьс кəта ə'рəби зəнг,
Шəр'е мə шəр'е һəqиейə, əм наһельн пешда бе щəнг!

КӘЧ'А К'ӦРДА

Аза у ша у бәхтwар,
Дота к'ӧрда wе һатә хар,
Әw дьмәшә һеди-һеди,
Дьбьрьqьн бәре кәди.
Мори, мьрщан, базьне зив,
Ә'нийа кәвәрә ноли һив,
Гәрдәнә чил, бьру qәйт'ан,
Хәвхәвк тиренща тә'ва щан,
Т'ьли-печ'и т'әв мумаи.
Гӧли се та һур һунаи,
Дьран сәдәф, левә нарин,
Һӧсӧл, щәмал же дьбарин,
Бәжнә бьльнд, деми һәwас,
Сурәте сор щот хале хас,—
К'ане, к'ӧйә, чь то ә'рда,
Ве шветейә кәч'а к'ӧрда....
Wе нава зәвийа колхозе
Шӧхӧл дәста дә'w у дозә,
Wәхта бадькә к'еләндийе,
Дьле мьн пәйи дьбә бәнгийе.
Wе чок дайә чока мера,
Ноли ә'рфуӯ, ноли шера.
Пенщ п'арт машине щи-wаркьр

Ани бедәре валакьр.
Йане wәхта дьчә ферме,
Мәрьв һәwаса wе к'елме,
Нав чәнд дәqада печ'йе жир
Т'ьжи дькьн вьр ә'лба шир,
Бәрәваре, нав һәwасе
Говәнд гьрт, к'әтә р'әqасе,—
К'ане, к'ӧйә, что ә'рда
Ве шветейә кәч'а к'ӧрда...
Wәхта сәра дьбистане,
Әw дәст тинә ӧлм у зане,
Чь то эгьн, чь то пьспор
Харьн ч'ә'ве р'әшә у мор,
Сәр кьт'еба дәстньвйса,
Нав һогьра, qаме сиса.
У бәр дәзгә әw дьмәшә
Дәви бь к'ән, деми гәшә,
Р'оже сәд пенщи сәләфа
Дьqәдинә лӧт'ве шәфа,
Хорте эгьн әw дьбинә,
Бь дьле хwә дьһәбинә.
Бе qәләне малхьрави
Әw дьчә дьбә кәвани,
К'ане, к'ӧйә, чь то ә'рда
Ве шьветейә кәч'а к'ӧрда...
Йан ль идаре диwане,
Бәжна тәлийан та рьһане
Р'уньштийә бь фькра нур,
Сәр дәрәще гьрә у к'ур,—
Бой щьмаә'та советие

Əw пешда дьбə хашбəхтие.
Бе зерандьн, нучке чера,
Изьн һьмбəри изна мера,
Дьле саи, əшq у тəмьз,
Бь рйа партиа мəйə ə'зиз,
Нав нəму мьлəте аза
Че дькə рокне мьраза.
Шəwqа пеле хəбата зор
Ə'мьре голгəш һьмбəри жор,
Кане, койə, чь то ə'рда
Ве шьветейə кəча корда...

ЛЬ СӘРЕ ЧЙА

Ль сәре чйа,
Р'əх бәләкийа,
Қәзар р'әнги
Бь ԛәшәнги
Бьнәвш вәбун,
Мьнр'а шабун,
Әз зә'ф т'ибум.
Дьле қӧр'и
Нәсьт'ьри—
Бь ԛьр'ащи
Дьԛьщԛьщи,
Нә жь гәрме,
Нә дәст аве,
Нә жь сәрме,
Ле дәст қ'аwe.
Р'йа дьла
Дьчә дьла,
Дьбә щәмәда
Қәзар гӧла.
Мина п'әлт'а
Қ'аw ль wьра,—
Әw бу сийа чйа
Р'азам бәрда,

Əwe ḣьлда
Ə'йнə—гöлав,
Əw р'йа дьла
Жь соргöла,
Чекьр хəмла
К'öба зəрийа.
Мьн дьле хас
Гöлəк же хаст,
Əwe шəрм кьр,
Мьн инк'ар кьр,
Жь дəст к'öбе
У we к'əрбе
Дьле бьрчи
Дьqьч'qьши.

ҺЕЙ QӘЛӘН

Һей qәлән, qәлән, урт' тә бьqәлә,
Чь мьләте кöрд буйи т'әшqәлә...
Чьqас qизед щан, чь хорте тәлийан,
Мьраз ч'ә'вда ма, тö баисе wан.
Хәбат у шәрда—әw шере навдар,
Бәр тә шәрмокә, бәр тә дәст т'әwар,
Бәсә, һей qәлән, урт' тә бьqәлә,
Сәр мьләте кöрд бьби т'әшqәлә.
Чьqас дьле гәш, хорт-qизед нәдәр—
Һәвдö кәбанди, бь һәв сәwдасәр,
Әвинти ль wан, ноли Мәм у Зин,
Тö Бәкое wан-мьхәнәти кин,
Ль сәр мьраза тьме ә'wани,
Ле т'ö кәсир'а тә хер нани.
Бәсә, һей qәлән, малwеран qәлән,
Сәр мьразе щан бьби т'әшqәлә.
Гәло дькарә поле кор у п'уч'
Кöба дьл бинә хwәр'а текә qуч'.
Йане чәнд хәлат, бьзьн, бәрх у пәз,
Әвинтие биньн хwәр'а текьн р'әз.
Нә пешийа готийә: qәлән набә wар.
Т'ö кәси qәлән һәла т'ер нәхwәр.
Хапхапок qәлән, урт' тә бьqәлә

Чь сәр мьраза буйи т'әшqәлә.
Ле лаwе Фьндо, кӧ тен хазгини,
Дьбә кьнеле бебәнд-дьзгин:
У ч'ә'ви ле qӧл, хәйсәте ч'ькус.
Дьл дьqәр'ьмә, педа дьбә буз,—
Әw мала зә'ве п'урт дькә-тинә,
Бәр бь мала вала qизе дьшинә.
К'а бавти кӧ ма, кӧрдумда qәлән...
Сәр мьләте кӧрд буйи т'әшqәлә.
Ма бавед урьс, әрмәни у гӧрщ
Бе qәлән сазкьрьн шәһәр, там у бьрщ,
Бьнһер' әw зәwащ у ә'дәте wан
Сәба хорт'-qиза дьбә мейрищан,
Ле кӧба wана йа мә нә кемтьр
Әвинтийа wана жь йа мә четьр,
К'ане к'ара тә, малхьраб qәлән.
Сәр мьразе щан буйи т'әшqәлә,
Бьла әw пеши хере нәбинә,
К'е тӧ кӧнарти, к'е тә бир тинә.
Бьла әw мәри шьл у шә'тбә
Р'ӧк ле бьк'ьшә, жийн ле р'әшбә,
Мә'змә'зк ле бьшке, аqьли фә'шбә,
Р'ожед дӧне тьм сәрида р'әшбә,
Т'ур'-думька wи дӧне бьqәлә,
Ощах ле весә хwәда бьк'әлә,
Бьла мьраз тьм ч'ә'вда бьминә,
К'е жь вьр һада qәлән бьстинә,
Бәсә, ло qәлән, урт' тә бьqәлә,
Чь буйи бәла, буйи т'әшqәлә.

МӘРИ У МӘ'Р

Р'оке йәки бәләнгаз
Һълда wәрьсе чәнд газ,
Чу дәв заге бәр зьнар,
Т'опкьр сәргин, qьрш у дар.
Wи дит бәр хwә, бьн кәвьр,
Мә'рәк һесабуйә wьр.
We хwәда дьqәпьч'ә,
Һьндьк майә бьә'щә.
У ноли qӧтәки дар,
Бьн кәвьр майә нәч'ар.
Мерьк гӧнә ле ани,
Дада кәвьр һьлани.
Мә'р вьр да хwә тәвьзи,
Да пәй мерьк бь ләзи,
Wәки әw мерьк вәдә,
Р'ӧк qальбе жи дәрдә.
Мерьк гот... „Пәй, бьмбарәк!
Әвә qәнщи р'ькаләк!..
Мьн тӧ дәрани дәwла
Тӧ сәр мьн буи бәла".
Мә'р гот:—„Ньзани, кӧр'о,
Әз тӧ дьжмьне һәрр'о!
Qәт набә, тә бәрнадьм,

Әзе вьра тә вәдьм".
Мерьк гот:—"Буи qәда!..
Әм биньн аqьлбәнда,
Бьла к'аг'әзе вәкә
К'ане, к'и жь мә ньһәqә".
Мә'р qаил бу we qәwле,
Әw һьлк'ьшианә п'але.
Дитьн:—Р'увик wеда һат
К'ефа хwәр'а дьньват.
Шькиат кьрьнә р'уви—
Эгьне дәште к'уви.
Бәр аqьлбәнде мәзьн
Wана һәвдӧ кьр газьн.
Р'уви гот:—нәднә ч'ер'а,
Бәр маqул у щамера!..
Әм һәр'ьн бәр заг'а wа,
Әз дәрхьм qьраре хwә.
Wәхта һатьн бәр кәвьр,
Р'уви гот:—дә wәрьн вьр.
Мерьк, кәвьр һьлдә ләз!..
Мә'ро тӧ бьнда вәләз!..
Мә'р щийе бәре хwә р'ахьст,
Мерьк кәвьр сәр дахьст.
Вьр дәрбазбун чәнд дәqә,
Р'уви дәнге хwә накә.
Мә'р гот:—„кӧр'о, аqьлбәнд!..
Кәвре гьран р'ӧке мьн стәнд.
Дә зу дәрхә qьраре,
Мә һат wәхте фьтаре!"

Р'уви дела xwə һьлда
У бəр мə'р wa хəбəрда;
„Ве четьр qьрар т'ӧнəнə,
Жь мə'ра ит'бар т'ӧнəнə!
К'и кӧ qəнщийе набинə
Бьн кəвьрда дьминə!“

НӘХWӘШИЙА ПОЕТИЕ

Р'оке, бьhара р'әнгин,
Гӧл к'әwшәнр'а бун бәнги,
Qьжьк у к'ома ч'ета
Хwә кьрьнә бәнгзе поэта.
У нав эла п'ьр'гьран
Гот: „Әмьн дәнгбеже дьлан.
hеч'ьн һәму дик, мьришк,
Т'әне к'ӧмке мә к'ӧришк.
Әмьн шьерзан, зьманзан,
Ле е дьне т'әв нәзан".
Wан hьлбьр'и сәре хwә,
К'агәз дан hьмбәре хwә
У ле кьрьн qьжбәләк,
Ле нета wан т'әв к'ӧләк.
Паше готьн, „ч'ьлури,
Ч'ьлури, hәй ч'ьлури...
Ч'ьлур гае оламе,
Гӧh гьртьн кьрнә каме".
К'ән р'уч'ке wан тәиси,
Wәхте әв „шьер" ньвисин
Паше пәй hәвдӧ дан,
Эле кьрьн мьж-думан.
Qьжьке кьр qьр'ә-qьр'

Һəта сəре һəмуйа бьр.
Чъвике дит, кӧ qьжьк, чет,
Һатьн у бунə поэт,
Əw жи чу сəр we нете—
Бист шьер шандə газете.

ӘРМӘНИСТАНЕР'А

Кәзар бьһар, кәзар һавин,
Кәзар щьнәт бь тә вәбун.
К'əне кәзар тә'ве зер'ин,
Дитьн qьнийат у т'әв тә бун.

Тӧ wәлате мә р'ьк'не р'ӧка,
Хәзна һелма ә'мре р'əкәт.
Чьqас мәрийа бь жийина ш̃а
Ль сьнге тә дитьн сәкәт.

Әз бир тиньм р'оже бӧһӧри,
Wәхте Әрәз бь хун дьк'ьшийа,
Дәнге ә'wраи кӧл у гьри
К'әтә т'әв сәwта жьнәбийа.

Әз бир тиньм р'оже бәре,
Wәхте тә'ве нәхаш дьлист,
Wәхта ль кәwше у сьвдәре
Дьһат дәнге гӧлле инглис.

У әм һьнгавтьн дуйе гӧлла,
Сӧр'е, хич'е гьра-мьла.

Ә'дуйе мә—дашнак, бәга
Ль сәр бәхте мә бубун бәла.

Әз бир тиньм нав думане,
Ә'гите мә пеш дьлвин
Әw дьк'әтьн ль мәйдане,
Хуна wан ә'рде дьмәи.

Мә т'опкьр тәйах бәр wе сәрме,
Бәр чърк'инийа ль wе дәме.
Кӧ әм дәрен сәр р'йа аза,
Чекьн ә'мре т'әзә у ша.

У wалатәки к'афи у к'ун
Бь шәгәра п'ала мә дәстани,
Мә р'ет qьнйат, мә р'ет хун,
Мә сосиализм ль тә дани.

Иро щьмаә'та мә мерхас
Тә wәр дькьн һәзар аwаз!
Иро п'алә, иро гӧнди,
Бунә бьрайе һәqә щьнди.

Иро... бь п'әнще тә'вәкә дьн
Тӧ гәрм дьки жийина мьн!
Иро әзьм, кӧр'е гӧндийа,
Дьшиньм тәр'а шабуна хwә!

Һәзар бьһар, һәзар һавин
Һәзар шьнәт бь тә вәбу.
К'әне һәзар тә'ве зер'ин
Дитьн qьнийат у т'әв тә бун.

ДИКЕ ГӦҺП'ЬРЧ'

Һəбу дикəки гӧһп'ьрч',
Һет qальми, ноли, кьрч'.
Əw һедика чу мале
Мьришк дəрхьст пунгале.
Ани т'ер'а хwə р'əнгин
Ль жьне кьрə qəшəнги,
Wəки мəрьв бьнһер'ə
Бəле, əw дик чь мерə...
У бəр гəрма бьһаре
Бəре хwə данə базаре.
Дахьл бунə нав шəһəр—
Һəр щийа дьк'ан, к'уч'е бəр.
Һəр щийа т'ьжи дик у qаз,
Дик qӧр'ə бу ноли баз.
Qут кьр'и у т'ут кьр'и
Се-чар һоqə п'урт кьр'и
Ани т'ер'еда щикьр,
Т'ер' бь əшийа т'ьжи кьр,
Да сəр пьшта мьришке,
Жь бар хwə да ə'нишке.
Дик хwəр'а кəтə пешийе
У зу бəре хwə да ч'йе.
Бада сьмеле п'альк,

Һәр сьмел гöрзе кърък.
У әw баре гьрани
Мьришке анщах дьани.
We дәве хwә вьр жәвкьр,
Жь мере хwә лавакьр,
„Меро, нә әз бьрчимә,
Әз wәстийамә, әз т'имә,
Һәта бине нәстиньм,
Нькарьм бар һьлиньм“.
Дик ле һерс бу, кьрә qир
„Тö мьн буйи qир у сир,
Qиза мьришка бәләк,
Нав киләйә к'әпәнәк.
Тö бе ә'бур, бе намус.
Шәрма р'уйе тә буйә п'ус.
Әw кәнге бу мьришка
Нан хар бәр qаз у дика“.
У дик пар'а вәгәр'ийа
Һиткәк да дәв у р'уйа.

* * *

Сәд кәйф, wәки дике wа
Р'асти мә тен нав мера
Дьчьн пәй ве qәләте
Жьне дьдьн хәбате.
Хwә жи дькьн фикә-фик,
Ноли ви мират'е дик.
Паше дьбен әм мерьн,
Әw мер ниньн—qьлерьн.

QЬСА ЩЬМАӘ'ТЕ

Р'оке, һавина чьли
Нә баран һат, нә шьли.
Чайир у нан, у бьнәвш
Шәwьтанд вьр тә'ва гәш.
Гӧнди чун щәм шех-п'ира,—
Wәрьн кале фәqира.
Wан гот:—"бьдьн qӧрбана,
Шәржекьн ми-бәрана
У һәр'нә бәр ощахе
Баран wе бе wе чахе".
Гӧндийа дәст хwә т'әwар кьр,
Зиана гьран ль хwә кьр.
Диса ә'зман чик-саи
Нәбу шьли-ә'wраи.
Шеха дит кал хьравә,
We бәлбуә wан навә,
Wана вьр дәрхьст кӧнӧр—
Хапандьн жьн, мер у кӧр.
Жь wан шеха нә'тьк дәq,—
Ч'ә'в фьтьqи ноли бәq,
Лев дальqи, чаwа әлк,
Фәнәгори у бь дәлк,

Бәшәра т'ьм нәхаш,
Һатә бәр qәлаха р'әш.
Жь жьна у жьнәт'и
We хаст һьнәк бьр'нот'и.
Һьлк'ьшанд бевли кинор
У готә wан әwа qор':
— „Бәлки ощах wа весьн,
Һун чь т'әшийе дьр'есьн...
Ә'рд ньшк буйә бе баран,
Мә кем буйә вьр адан.
Зьһа бунә дошани.
Сәр мәда һат хизани.
Һун ньзаньн чьйә мә'ни.
Qӧдьхли мә дьжәни.
Пер ль бәрбәнга сьбе,
Һе к'әw нәк'әтә qӧлбе,
Әз дәрк'әтьм һесуйа һан,
Жьна Qасое шьван
We р'уньштийә сьвдәре,—
Дәстданә сәре к'әре.
Бь qьмqьмьк, р'әхт, т'әмәзи,
Мьрщан, морийе аwази,
We әw сәри хәмьланд,
Паше qотьк ле аланд,
Дьрав р'езкьр щенике
У ч'ә'л кьр бәр шемике,—
Бьн сьрсуме бән дьреж,
Кö же дәре къ'лед р'еж.
Ләма әм бун т'әнгәзар,—
Бе нан, азьх, бе сьт'ар".

Ƀəса шеха нə'тьк дəq
Чу сəре мəрьве һəмəq.
Нав гӧнд бəла бу əв дəнг,
Һатьн к'ӧлəк у чəлəнг,
Да пешийа wан шеха һан
У чун бəр дəре шьван.
Шех гот: „Һей, qəмəре...
Зу дəрхə сəре к'əре...
Мə qати бун р'ун у шир,
Тӧ вьр буи qир у сир".
„Шехе чь к'əр, чь сəри,
Тӧ чь qəде дьгəр'и"...
Шехе гот: „Ло-ло, ле-ле...
Əв мə бу тəнийа селе.
Кӧр'о һун мер—щамерьн,
Чƃ qəмəре нəwерьн...
Wəрьн wейа ə'рде дьн,
Дəст у п'е ле гьредьн,
Əм һəр'ьн жь сьвдəре
Дəриньн сəре к'əре".
Жьнке дəст хwə т'əwаркьр
Бəр wан сонд хар... Лава кьр,
Кӧ əw һаж сəри нинə,
Wəки гӧнə пе биньн.
Wана гӧһ нəда лаwа,
Дəст авитьн п'еш-даwа,
Жьньк һеди ə'рде дан,
Дəст у п'е ле гьредан.
Анин балт'ə, тəwр у мəр'
К'олан бьн шемика тəр'.

Шехе нəлан да хорта,
Xwə-xwə р'уньшт сəр п'ота.
Xwəр'а wана мезə кьр,—
Туре дəрəwа вəкьр:
—Тьште һада сəрwəхти
Дьк'əт баве мə р'ə'мəти.
Р'оке wəхта зозана,
Мерг, чайир у р'ьнана,
Wьра һьн пəз у ч'елəк
Зöһöм нəдан т'ö кьлəк.
К'əтə эле зеwə-зеw,
Wан р'ьщьфи дəст у лев.
Һатьнə qонаха мə,
К'əтьн бəр ощаха мə.
Баве мьн wə ширəт кьр,
Бəр мьшуре дöə'а кьр.
У əw шехе сəдə'нийе
К'əт пəй мə'нийа qöдьхлийе.
Гəр'ийа qöч' у бьщаха,
Һесуйа у ль алчаха,
У синоре щолəки
Се п'е дит бəр конəки.
Бəр дəре конəки бəр,
Ле дардайə мəшка тəр'.
Сəр мəрт'анге к'иләре,
Һуре кара хəзале
Гьредайə бəнька,—
Шьк нəк'əвə жьнька.
Баве мьн һур ани хар,
Чу бəр ч'əме к'əнар дар.

Əглə нəбу—we гаве
Һур авитə нав аве,
We лə'зе баран бари
Бь т'əви у хőбари.
Ль эле бу фьрəи,
К'еф у дə'wат у шаи".
Һəта шехе qьсэ кьр,
Мера ч'ə'л п'ьр' фьрəкьр.
Wəкə р'ьм у нивəке,
Ч'ə'л к'ур кьрьн бинəке,
Ле wана ль т'ő дəре
Нəдитьн сəре к'əре.
Ньшкева бу qьрч'ини,
П'əкийа чивийе бəрстуни,
Т'əп бу бане шемике
Сəр мəрийе бəр ч'ə'льке.
Офə-оф у qир'ə-qир'
Һат жь к'ома ч'ə'ле жир.
Һьнəка п'əльхи дəст,
Сəре һьнəка вьр шкэст.
Шехе зу бəр вəк'ьши—
Т'əне щеник к'əр'ьши.
Гőнд бу һəwар у гази,
Т'əмам бəр ч'ə'ле бэзин,
Мер же дəранинə дəр,
Шуштьн дəст, сəр у нəдəр.
Һəсийан мə'нийа we qəзийе
Феле шехе—щаwьзийе.
Пешда гавда Һаме кал,
Готə к'ома һати бал:

—„Кӧр'о, нә жьна Qасо
Бәр пез буйә дуажо.
Т'әне весбе зозане
Әw дак'әтә аране.
К'ӧ шехе сәре к'әре
Пер дит щәм wе сьвдәре...“
Т'әзә гӧнди хwә кәсийан,—
фәне шехе әw хапийан.
У әw фәне шех-п'ира
Әw кьрьнә кале фәqира.
We р'ожеда һәр щара,
Ко хәбәр те нав зара,—
Дьбен: шәр' у шьлт'ахи,
Вьр', дәрәw у бабахи
Жь шех п'ира пешда һат—
Дӧне педа т'әв һьнгавт.

ТӘЙАР

Гәлие курда Терек дьләмә бь гӧр'.
Гәш һәр алийа бьһар дәрте жь бӧһӧр
У qалч'ич'әк бунә хәмьле титал—
Шьр'ке сьпи—аве канийанә зәлал.
Һе те хане т'ипйе щәнгә пьш зьнар,
К'ола т'әбиәт хwәр'а кьрийә йәк wар,
Ль wедәре, щийе дӧжмьне бәди-һар
Дьхаст ч'елкә жиин, азади, намус
У мәрьва текә qуле ә'мр мьр'уз.
Ле Wәт'ән вьр, ноли дайк у бава.
Бь газийа хwә гӧр'ә, ноли алава
Т'әми дьдан: хайкьн дьлда к'ине,
У дӧжмьне бефә'м текьнә к'ӧлине,
Кӧ намусе дькә поле кори-п'уч
Һьн дькӧжә зар'е дәргушә бесущ.
Дәнге Wәт'ән дәрте ширьн у аwаз
У дьбежә: „кьзкьн һун мьн-кӧба хас,
Чаwа домама кьз дькьн бь нари,
Чаwа wана һун хай дькьн диһари.
„Ббьн бәрһеже хәwа мьнә р'ькәти:“

* * *

Һенькайа сьбе пирәк дәркәтә чоле,
Т'ох һьлдабу, мьсинәк ава канийе
У дьстьра, ньзам кьлам бу, йане qәwл,
Дьшульки ноли дәнге п'әлтә ә'wр.
Ле дәве р'е, бьн сийа дара чинар
Qазахәк wьр, ноли тә'ва п'әнщшәмал,
Һур дьһуна гәwлазе хашхашка бин
У дадани сәр кәвьре т'ьрба әвин.
Бь дәсте һоста, йан qәләма зор к'әмал,
Бь карфе зер сәр мәрмәрда бу шәмал
Сәрһатийа wи: „Мерхасийеда һат кӧштьн".
Хәбәр кемьн, хwе сәрһатийа wи гишки
Шьро накьм бь һәкәле зу дани.—
Лазьмә кьт'еб у wә'де дьлбьлийани.
Wә'дә бе баскә, ле вьра зу дьфьр'и,
Щийе алткьрьн бәнгзе хwә гәш дьк'әни.
Нава щәнгеда у чьркинийа кәсне сор
У гьрмьнийа т'опе пола зор бь зор.
Пире нәрма вәгәр'ийа бәрбь qизе
У готә wе бь кӧба ширьн, к'елма де:
„Бежә, дәлал, мере тәйә, йане бав,
Әскәре кӧшти, кӧ дьбарини һесьр-ав".
„На, на... әw һәвалбу нав qале.
Wәхта бьруск дьч'ьруси ль п'але,
У дәштед мә хwә кьрьбун хелийа р'әш,
У вәдьшарт дәргуша хwә дийа нәхаш,
Ноли к'ӧр'ка, жь тәйре дәщали qәрт'ал,
Wәхта ә'рде дькьр гази, налә-нал,

Бь бьрина кур—хәдари һьн бәдкал,
Һатә щәм мә жь чийае Әләгәза дур
Хорте щаһьл—Тәйаре бь ширьн нур.—
Коре корда пьр фәрасәт у кәмал,
Дәви бь кән, хала сурәте шәмал.
Wи шьро дькьр сәрһатийа хwә эвара.
Нола шарур дьчькчьканд жь дара,
Жь ә'мре хwә у щаһьлтийа мә ә'йан,
Жь хәбата нав колхозе бу бьлийан.
Щарәке жи әм топ бубунә сәр һәв.
Гәләка wьр бәндә давитә сәр һәв.
Мьжулийа мә кән бу, лақьрди—рәқас.
Тә дьгот жь мә һәр әскәрәк у һәр кәс
Тәк wәльдийә бона кал-wәхте зә'ф сәрт.
Бона шәра, бона щәнга у кощәт.
Ль нав қале мә хwәра дьдит мәщал,
Кӧ әм шабьн нава чәнд дәқе һеса.
Гьлийа бежьн, бьдьн һәвдӧ әм пьрса.
Тәйаре мә кәтьбу нав мьтала.
Wи сәри һьлда готә кәмуйа-һәвала:
„Wәхта мәрьв тинә бир ә'мре бәре,
Дьһа бь зор у коба дьл-щәгәре,
Әw кьз дькә жь ә'мре мәи фьрә.—
Щаһьлтийа мә бәхтәwар у пьр гӧрә...
Бәри инглабе мала мә дьма Роме.
Әw жи дьжин қӧнще тари—нав гоме:
Тьме бьрчи, бе сьтар у тьм бе нан,
Бе мьлк-һәбун у бе изн у бе гӧман.
Де-баве мьн худан дьретьн кәwшән

Ле щәм wана т'ӧнәбу qәт чәнгәк дә'н,
К'әда wана аг'а у бәга дьхар,
Әw жи дьман бьр'чи, бәләнгаз-стӧхар.
Т'әне бь сайа фьрqа мә-коммунистийе
Әw азабун жь we зәлулийе у тә'рийе.
Xwә һәр гьлийе шәвберийа мә-тари
Нае готьн, wәхта агьр дьбари.
Xwә алт'кьрьн һеса нибу сәва мә.
К'озийе гӧнда һәла дьдьн щава мә"...

. . . .

Р'ожәкә сар бьруск дьбари ә'рде.
Wа гӧнде мә. Тӧ дьбини we т'әпе.
Әw wьрабу у ч'ьркинийа сар дьһат,
Ә'рд у ә'зман, һәр алийава дьньват
Жь дәст т'опа у бомба п'ьр' мәзьн-һар,
Кӧ зипьки һәр алийава дьһьтьнә хар.
Qул нькарьбу сәри дәрхә жь типийа.
Жь нькала гӧллә гӧрти дьзукийа.
Щәнг гәләк бун, ле т'ӧ щара шәнге wа
Нәqәwьмийә ль т'ӧ дәwра, ль т'ӧ шийа.
Паше ләмса кьрнә гази у һәwар,
Бәрбь мә һатьн ноли гӧре дожәдар.
Жь wан читәк к'әт, йа дьн р'абу у qжийа,
Хуна wан жи ль ә'рде сар ньхм пьжийа.
У ньшкева вьр шәш ләмсе бе амьн
Жь щи р'абун у вьр кьрьн qәста мьн.
Мьн агьр кьр, йәк к'әт, йе дьн... We шунда
Гӧллә ль мьн к'әт, ә'рд сьнщьри бьн мьнда.
Бәр ч'ә'ве мьн ә'зман бу ә'рд-зьвьр'и.

Р'онкаи бәрә-бәрә тәмьри,
Әз бәста мам, ноли мәйте дәмьни.
К'ьзбәте мьн йәки дәсте хwә аланд,
Әз кьшандьм, бузе бьрин һәрьканд.
Мьн ч'ә'в вәкьр qужийам, ноли гӧре ч'ийа.
Дӧжмьна зу әз дьбьрмә алийе хwә.
Ле вьр Тәйар, әw Тәйаре дьл-щәгәр,
Банзда wьра, һәр шәш кӧштьн бь р'ька гәрм
У әз аним. Ле ньшкева бу гӧр'ин,
Танке „пьлнг" сәр мәда зу дьхӧр'и.
Лә'зәк мабу, ле wе шунда хwә зани
Ньһа тәр'а шьро нәдькьр ви щани.
Тәйар вьра бу пьльнгәки шьпук.
Минәк һьлда мьч'ьqи бу дәвда т'ук.
У шульки бәрбь һәждадә бь ләзи,
Мин гьреда бь бәжна хwәйә нази.
Хwә авитә бьн, һәжда бьә'щи ә'рде ма
У алаве тәwше wи зу да бәр хwә.
Бәре жи һәбун ә'гит, мерхас у бәдәw,
Ль мере wа дьбу нета хәwна шәв.
Әз тәвьзим, мьн дьк'ьшийа хуна ал.
П'ор' сәре мьн бубу пәнире р'ичал.
Мьн де ани бир. Де ширьнә у дәлал.
Ньзам чьр'а, wәхта мьрьн бәр ч'ә'вә,
Те бира мә эвинтийа де у бавә,
Мәрьв т'ьре әw мьрьне һесабә.
Лә wәт'ан вьр сәре һәмуийа дьгьрә,
Qаната дьдә, мәрьв бь тәйра дьфьр'ә!
Мьн т'ӧ лә'за ӧнда нәкьр хwә гӧман,
Ч'ә'вньһер'ийа һәwар у газийа дьмам.

Wеда дькьр бәр ишьqа xwә думан,
Кö һеса бьн жь фькра гöрә у нәкер.
Ле шькле Тәйар, әw Тәйаре ноли шер
Бәр чʼәве мьн бубу кана щьләʼте.
У пʼалара дькә сәфәр-кöщәте.
У әw wьра мьр, wәки әм бьминьн сах.
У дәште мә бьхәмьльн бь гöл у бах,
У заре мә һьлчьньн бинәкә xwәш,
У әʼмре wан дьһа шабә бь гöлен гәш.
Ле wе шунда һәвала әз аним мал,
Бьрин сахбун, кöтабу сәфәр у qал.
Ке чʼәл кола, әw xwә-xwә кәтә чʼәʼле,
Ноли кьрчʼа кәти тʼәла нав дәʼле.
У нака мьн кьрийә qәсәм у qьрар,
Кәта сахьм ру дöнийае әз һәр шар
Жь кöлилка нöһ бьһара мә рәнгин,
Әз Тәйарра текьм һекәла бәнги".
Чәнд һесьр һатнә хар жь чʼәʼве пире
Бәрбь qизе чу, бь әвинти готә wе:
„Тʼәбийәта мә дәwләтийә—дәwләти,
Жь wе дьwальдьн әʼгит жь һәр мьләти.
У qәwзе гöл wе жи чьни, гöлед ал
У дани сәр тьрба хорте мә, Тәйар.
We рожеда гава һәр гав тәʼв дәрте,
Дö qәрәтʼу жь гöнд бәр бь qәбре тен.
Дора тьрбе тʼәмьз дькьн бь дәсте xwә
Бьра вьр жи әw нәминә тʼö бе хаи.

Р'АСҺАТЬНА Р'УСТАВЕ

Чәндәки пеш р'окә бьҺара р'әнгин,
Wәхта к'әwшән хwә wәргьрт хелийа Һешин,
Баг' хәмьлин к'ӧбара гӧл вәкьри,
Бина кӧлилке шәрqеда ньтьри,
Ч'ькә-ч'ька бьлбьли кәзар аваз,
Бәр п'әнщәре фитинийа ч'ьвике наз,
У Һьн дәнге зар'а, qуртин у qужин
Т'билисер'а бунә кьлама эвин,
Гиви, щинар у Һогьре мьн дәлал
Бәнгзвәкьри сьлав да мьн Һатә мал,
Т'әглиф кьрьм, кӧ Һәр'ьн ч'ә'вр'онкайе
„Тӧ дьзани,—wи готә мьн,—чь шайе...
Һогьре мьн полакәле ә'йанә,
У сьтqе wи т'эмьз ноли ә'зманә.
Wәк Р'устави, шәҺәре мәи т'әзә,
К'эн у шаи сәр ә'нийер'а дьбәзә.
Мәрьв кьзмәк'ара wи у нәдәре,
Дьбе р'ое тӧ дәрнәе, эз дәрем.
Әw дьзанә qәдьре кәсне qәwин
У хәисәте сова к'уре сьнщьри.
Т'ьре гәрма дьле хwәи нәкәwин
Әw давежә нав мәдәне сьнщьри.
У әw кәла гәрм ньшкева те хар

Дӧхӧлхӧлә, зу дьчә qабед к'ар
У wьр сар дьбә, qәwин т'ар дьбә
Бой Wәт'әне мә шәмал зар дьбә,
Нава зә'мәте xwәи ә:гити,
Иро да Wәт'ән wи кәлал сәди!
Әw буйә ола щаhьлтийа титал,
Навк'елка зьрав, деме хәт у хал.
Әм hәрдӧ зә'ф зу жь мал дәрк'әтьн
У сәр соqаqе дьреж-бәр к'әтьн
Мә ширьнаи у бохче чәрәз
Вьра гәләк стәнд hәв п'еча-qәрәз,
Нава т'уме р'ез йасәмана гәш
У даре р'әза, кӧлилке бин xwәш.
Авто „Победа“ мә гьрт ле сийарбун
Бәрбь Р'уставе we лә'зе харбун

* * *

Wәхте чун wьр-мале мезәкьр,
Пирәдекә к'аw дәри мә вәкьр,
У ду wер'а hат кәванийа бәдәw
Бохчә дәст мә гьрт у дани сәр hәв,
Паше т'әглиф кьр qонаха фьрә
Мал у дәзге we дьла дьк'ьр'ә.
Чарньк р'уньшти меване хирәт
К'әтьбун нава готьн, мьслә'т.
К'ән ль деме wан тъм чьрqас дькьр,
Зуда кәмуйа вьр hәвбу нас дькьр,
У дьhатә хан нә щарәк-дӧдӧ
Wан дәрбаскьрийә шаи щәм hәвдӧ.
Т'әне әз бум вьр нав wана нәнас

У һьлдьчьни гәрм жь дьле хас.
Һьнәка дьгот, фькьр дьгори,
Кӧ wәхтәкә кьн п'еле Самгори,
Кӧ нава ч'ийада һатьн бәндкьрьн
Сәр дуза жере we текьн гӧр'ин.
У әw к'әwшәне р'у ле тәр'ьки
Бәнгьз ле мьч'ьqе, жийн һәрьки,
Р'учке хwәи qьр', хам у хопан
We аведакә, педа бьвә щан,
У бьхәмьлә щьвета бука
Бьна хаш дәре кәтани сука.
Һьнәка дьгот, нава wә'де кьн
Әме жь тә'ве шәмале һьлдьн
У Р'уставер'а текьн хәмьле наз
У әw бьрq вәдә кәзар р'әнг-аваз.
Гәло чьqас п'ьр' нет у мәрәм
Р'оже зу дәртен дьле wани гәрм...
Нә әwьн хаи, нә әwьн хӧдан
Чь кӧ че дькьн wанр'а дьбә к'ан.
Ньшкева дәри һедика вәбу
У хае мале т'әв к'ома мәбу,
Навмьла фьрә, у дәве бь к'ән,
У бәжна бьльнд, навк'ельк у бәдән
У бьруе wи р'әш, ноли qәйт'ана
У деме qәмәр—хәмла зозана
Хәбәрдана wи т'әв кӧсӧл-щәмал,
Жь бәнгзе бәдәw дьр'ьжә шәмал'
Кьрьнә бира мьн р'оже щәнг йәqин
Һәвр'а дәрбас кьр wәк бьре һәqи.
„Пәи... Әвә малхwе у хае мале“.

К'əтьм бəр п'еле нет у хиале,
Бь кəмде хwə əз вьр р'абум п'ийа,
Мьн əw кəмез кьр, чумə дəст у р'уйа.
„Тӧ вьри... Сахи". Мьн əwи пьрси
Дьбə əw хəwнə, нə мьн ви дəсти.
На, баwар накьм, əw нə ӧсанə
Нə бь ван дəста-дəсте бьранə".
К'əла һесьра молəт мьн бьр'и
Нькарбум бежьм: „Мьн тӧ ч'əлкьри".
—Нə тӧ Мгеладзеи.—Мьн əw пешда да,
—Əw—əз бь хwəмə,—wи щаба мьн да.
Ле р'асти готи əз тə нас накьм,
Нае бира мьн, əз чаwа бькьм,
—Чаwа нькари бини бира хwə.
Т'əв һəв нава щəнг мə шəр'кьр, бьра.
Т'əв һəв мə дьхар, т'əв һəв р'адьзан
Дьqьнщьлин һəв бьн п'əр'е ə'зман.
Ле малхwе мале, ноли нəч'ара,
Мə'т бу ньһер'и кəму гӧһдара.
Мьн зу бирани р'оже сəрт у сар,
Р'оже щəнг, чəтьн сəр мə һатьн хар
У вьра зу гот нава һəвала
Чь мə qəwьми, ль wан нəвала.
—Те бира тə пьш Сандамира чун,
Ч'ьqьле даре мешə бун шужьн,
Wəхта əм шандьн „зьмана биньн"
Жь зома дӧжмьн, кӧ мə нəбиньн,
Бəр р'ийа кəванə, ноли пьльнга.
Əм нава к'ола тəлийан бьн бəлга
Кӧ т'ӧ кəс мə wьр нəqьшьринə.

Əм кәмезкьрьн шәва р'әш нә ша
У һедикава кьрә п'ашла хwә.
Дьшәлпандә мә ба нәсьт'ьри
Баран т'ьм дьһат жь ә'рше qӧлкьри
Ль бәр баране щан мә ләрьзи
Əм бубун кәwщe нанәки т'ьси.
Wьра дӧдьли пешда һат шәм мә
Əм кәтьн горийа wи ә'мәле хwә,
Вьр хәбәрдана ләмса ньшкева,
Хӧмана тә'рийе зу дабьшкеванд,
К'әтә гӧһе мә, паше т'әпә-т'әп
Мә р'ьнд дьбьһист алие хwәи ч'әп.
Шьк теда нәма әw чита әскәр
Дьчу пешә'нийе—мьрна хәдәр.
Qӧндахе отомат мә к'ӧта мьла,
Дьхаст чит бьда бәр һелма гӧлла.
Бира мәдабу кӧкӧме фәрмане:
Диләки биньн бона әрк'ане,
Ләма мә хаикьр к'ин дьле хwәда
Əw чита әскәр дәсте хwә бәрда,
Пәй wе йәке дьн, паше һәсп, мәри
Бәр бь пешә'нийе зу-зу дьльвин,
Паш wана хени бае малхьрав,
Кӧ мә ани хар педа дьл-кьнав,
У зьнгина т'ел сәре к'ерана,
Һәр тьшт сәqьр'и нава хӧмана.
Əм щие хwәда ман дьл нәсьт'ьри,
Wәки qӧмандар пеш мә нәбьр'и,
Мәе бьда пәй wан читед әскәр
У wана кьрә к'ин у к'әсәр.

Һәма wи wәхти тә әв мьл кьшанд
У готә мьн: „Qәт, тә нәqьршьранд.
Тә тьшт нәбьһист, һәла гöһ бьде“:
Р'асти жи дәнгәк дьһат дәве р'е.
Мә да сәр һәвдö тәйах һьн жи кәw,
Тә'риеда мәр'а гöһ бубунә ч'ә'в.
Дәнге льнга һәи незик мә дьбу
Паше qәрәт'ук бәр мә п'әйдәбу.
Әw пар'а мабу—әwи дьләзанд
Тә вьр чьрqаскьр хwә пер'а гиһанд
Тә дәстәк пар'а авит qьр'ьке
Пе дәсте р'асте к'öм да щенике,
Ноли к'öлма п'әләwане Зал.
Әw мәри пер'а мәр'ьхи бе кал,
Мә дәст, дәве wи зу-зу гьреда,
У бьрә мешә дәве нәwелда.
Кö ба-баране ә'рд-мешә дьсот.
Чаwа wи чахи мә һәвр'а дьгот:
Мә мә'сики гьр кьрә т'ор'а хwә
Бьрә әрк'ане дәсти зора хwә—
Әw бу запьте әскәре Алман
Мә ль wи бьр'и р'е у гöман.

* * *

Р'ожа зьвьстане тә'в бинә бире,
У щәпа бәрфе пьш Сандамире,
Wәхта пешә'нийа фьрә бе сәри,
Бь кәзара т'опа пәи һәв кьр гöр'ин.
Дәст зәрпе wана ә'рд дьләрьзи
Т'әqина гöлла дур дьтәиси.

Кӧштьн у գир'ин, агьр у алав.
Һəв вəгəвьзин нава дəшт, п'ала.
Ә'рд дəсти зəрпе т'əգийа-գəльши
Хун wьра щəwти р'ьжийа дьк'ьши.
Ноли т'офане əм пешда львин
Мə дӧжмьн գəлскьр у əw дьр'əвин.
Һасегə, типи мə да бьнп'йе хwə
Азакьр ә'рде П'алан синге хwə.

*
* *

Те бира тə wəхта мə к'ар кьр—сазбун,
Жь ә'рде П'алан əм зу дəрбаз бун
Һьлк'ьшйан сəр т'əпе тəвьзи
Дьл ә'рде Алман йəգин лəрьзи.
Һəмьн кӧ р'ьк у инк'а дажан
Дьле мə бубу барəки гьран,
Ле нета мə əwбу, кӧ р'ьке р'акьн
Нета мə əwбу, кӧ щəнг мьна кьн.
Мə нет нəдькьр к'əлəфе wара,
Йане кӧштьна дайк у зар'а
Дəст биньн хwəр'а наве мерхасийе
Бь wи щур'əи, ль wе пешә'нийе.
Шӧхӧл у ә'мре хwəи навдари
Әскəре мəи һӧсӧн ле бари,
Гəлəк мəстьрə жь wе мерхасийе
Бəре əwи бь дəсте пола—че
Дəрб гиһанд дӧжмьн у дӧжмьн գəлскьр,
Паше мерхаси ль сəр хwə һəգкьр.
Әм кәйфа хwə кəси наһельн
Жь wе нə кемтьр գəдра дьгьрьн.

Дəст һəр кəси те хьрабийа дəхəс,
Ле нəбу мерхас жь хьрабийе т'ö кəс.
Qəнщи—мерхаси бьре кəлальн
Һəвр'а wальдин, һəвр'а к'əмальн.
У бои we йəке мə дьл нəдькьр,
Мьна кьра əw, чь дö аддькьр.
Те бира тə п'ьра сəр ч'əме Одер,
К'ерaне хwəва һəвдö вəжьни.
К'əтьбун аве р'əхе һəсьни.
Дəст т'əqандьна гöлле ч'əк-т'опа
Дузəркибу р'уйе дəщт у т'əпа,
У даре мешə һатьнə котьн
Гöлла синг у бəр wана вəр'етьн.
Сəр р'ийа мə гöнде шəмса р'ахьсти.
Жь кəwше мала дар у бьсти
Т'əне дьһат бор'ина дəwар.
К'алина пəзе мабунə беч'ар
У хайе wана хwə-хwə дьтьрсийан
Жь дəсти кьрьн, гöне хwə гьран.
У əw кəйwанəт щида һиштьбун,
Сəри һьлдабун, р'əвибун-чубун.
Wəхта һьнəки ль нава баг'а,
Шəр'е мə кəр'бу, wьра бин да хwə,
Тə һедикава дор хwə мезəкьр,
Фькра дьле хwə тə мьнр'а вəкьр:
„Дора мə ханинə, гöнд у бьрщьн,
Баг'е дəлальн, соqаqе qəнщьн
Вьра бь лəзəт һəр тьщт чекьри,
Ле Wəт'əне мьн бой мьн четьрə.
Һəмеза əрша ч'йае мə бьльнд

Чьqас дәлальн, әw чьqасә р'ьнд...
Шьр'ке ава сар ль нава зәнга
Дьч'ьрусьн гәш бь кәзар р'әнга...
Сутайа ә'змин дурва ноли кас
Дьбә дәрхуне р'уйе бә'ра аваз.
Нав ә'змане сут говәнда стәирка,
Дьч'ьрусә гәш, wәк к'әне бука,
Феза р'ийа, дьрба, qәйа у зьнар
Ә'ршар'а бунә гöhаре к'арбар
Әw дьле мьнда чьqас к'әмальн,
Чьqас ә'зизьн, чьqас дәлальн...
Ле әw гöле мә... Ле р'әзе тьри...
Ле шайа деме qиза ньтьри...
Нета гәләк зар у гәләк мьләт
Нав Т'билиседа дьбә йәк хирәт:
hьн wьр р'әqаса урьсе qәшәнг,
К'ьлама К'ор-огли нав у бь дәнг,
Йане жи сәwта мәйә әрмәнийа,
Кö дькәлинә wьр дьле бәнгийа,
Әз wан кьздькьм, әз дьбем кәйран,
W'әки бой „Сулико“. К'ьлама мә ә'йан“
Әз т'уме дьр'ие W'әт'әне мә кәwас
Надьм ньвине „хәлкеи п'ьр' хас“.
Тә öса дьгот у ч'ә'ви бь нур
К'әтә бира тә әw хәрибийа дур,
Чаwа кöр' жь де qәтйа, ле hәрдәм
Тә дьани бира хwә дьле wеи р'ә'м.
W'е шәбәqа сар, wәхта әw qәзийа
Ль мә qәwьми—ә'рд дьләрьзийа,
Мьж у думане, ноли hератийе

Һьхамт ә'рд, мешә у бәре һесуйе,
Жь дәсте бузе Одер дьрәвийа
Бь п'еле шелу әw вәдьрәшийа.
Wе ләзе фәрман ль сәр мә бәрдан:
Кӧ топкьн тәйаха дьле хwә ә'йан
У әм дәрбаз бьн алие ч'әми дьн,
Бь дьле ә'гит, хәйсәте эгьн,
Һесуйе зәвткьн, паше бәр мешә,
Ләмса әм qәле кьн, текьн qьрп'ошә,
У паше дәрен сәр wе р'ийа фьрә.
Ль к'ӧ мьж жь р'е һеди дьхӧр'ә.
Wәхта баране ньшкева бьр'и
У вәqәльшин әw ә'wре тә'ри,
У п'әнше р'ое эт'им у кә'сад
Ә'wре р'әш qәлашт у жорда һат,
Дап'альки тер сәр дар у чима.
Пьш мә ньшкева, ноли зиае бәд,
„Катйуша" кьрә фьшина бе кәд.
У т'әви зәрпе т'опайә зә'ф р'ьнд
Нава к'елма кәзар т'оп'ед ләрьзи,
Гази мә дькьр, кӧ пешда һәр'ьн,
Жь wе сәфәре сианәт вәгәр'ьн,
У ноли мә'сийе нав ава шелу,
Әм дьшулькин нав кәр'йа клу,
Тамар мә шьдийан, нолани сима.
Дьк'ӧта дьле нава qәфәса
У ньшкева вьр һат дәнге „ур'а"
Йа кӧ әм һәвр'а кьрьбун бьра.
Мә автомат зу да бәр синге хwә
Бәр бь дӧжмьн львин, кәтьн алчаха.

Пьшт хwəва мə һишт əw чəме мəзьн,
У п'ала бəр мə мьрьн ле бəзи.
Һьн меше мəрхе сəри ль бəрда.
Һесуйе ньшкева хwə сəр һəвда да.
Нолани сəма əw вəщьньqи
Жь пулемете агьр фьстьqи
Нолани бьр'а бəр зьлфəqаре,
Гӧллə сəр мəда дьһатнə харе.
Əм вəлəзианə п'ала сьх т'уми
У кьщума мə бь гӧлла льк'ӧми,
Тиренща тə'ве wе бəста к'ине
Мезəкьр лəша мьрьн-жийине,
Qануне щəнг т'ьме мəрьва навə йар,
Щарна дьхапи, дьк'əви һəвсар.
Нə бь сəйранга, гӧл у бьнəвш
Бəр мə шəмалда алт'кьрьна гəш,
Ле нава чəтьнаййа бəр ба-барана,
Ч'ьр'ькандьна зəрпа qьрана,
Хуна ə'гита у дьле мерхас
Бəр мə алт'карьн ч'ьруси кəwас.
Һəма wе лə'зе ə'рд шьльхи
Нолани һəжда тӧ жь щи шульки.
Тə бəре хwə да гӧлле нəбхери,
Дьле мə сəкьни, мə тə ньһер'и.
Əw кəтиə горийа тə—ве кьрьне,
Нə һогьртийа мə нав щəнг мьрьне
Qал бубу ноли һəсне сьнщьри
Лаwед гəлəк дийа, һəвдӧ кьзкьри,
Ль мə дькарбун хазла хwə банийа.
Wəкə сəд метри-дӧжмьн дьханийа.

Тӧ незик бун, паше гьранат.
Wаркьр сәр дӧжмьн, ду ә'рде вьр һьлат.
У п'әое халийе һьлавтьнә жор
Пулемиот кәр'бу ль wә т'ипийа зор,
Әм р'абунә п'йа у пешда к'ьшин,
Пулемиот диса сәр мә вәр'ьши,
Ле жь щийе бәре һьнәки wеда,
У вьр qәwьми, чь ки дьле мьнда
Хаикьр бәнгзе тә та аqубәте.
Дӧ гранат һьлда, к'әти хирәте,
Тә әw һазьр кьр, паше тәлә-тәл,
Тӧ пешда чуи, паше бь дьле к'әл
Тӧ р'абуи п'ийа wан гьранат wаркьр
„Бой Wәт'ән-пешда" тә вьр газикьр
Р'ек'ефи wан кьр, нолани шера,
Һәта әм һатьн гьһиштнә wьра.
Qәзийа qәwьми. Һьнәки wеда
Нәһ фашист кӧшти ль һасегеда.
Бь дәсте тәи зор, ле гӧлла бeп'ар
Ль синге тәда wьр р'аст чубу хар.
У ль wе т'әне һьзкьрийе һәмуйа
Бь ә'фәрьми тә да ә'мьре хwә,
Wәки тӧ т'әмйе wәт'әне дәлал
Дәрбаски эгьн нава щәнг у qал,
Wәки ә'мьре хwә бьдьн у ләвхи
Ле һәвале хwә wе qәде дәрхи.
Wәхта сәqьр'и шәр' ль бәстеда
Мьн мәйт'е тә бь дәста һьлда
Бьрә дәве р'е у һеди дани
Һәвал вьр т'оп бун: урьс, әрмәни,

Т'уркмен у тащик, кӧрд у украин,
Мә тӧ чә'лкьри, дьл мә нәкәwи.
Сәр мәзәл сонд хар, кӧ кәйфе һьлдьн
Әм wе хуна тә wанр'а бәрнәдьн.
Тә'ва эваре һеди чу харе
Мә wьра стьра: „сәwта эваре,
Сах чьqас гәләк жь wана нәман,
Йәк бәре т'усьз, йәк берейә щан",
Әм нә дәнгбежбун, ле мә дьстьра
У кьльма мә бь сьтqе бьра.
Зә'ф мәлул бу, дәнг дьчу банийа
У бу мьqаме дьле мә кәмуйа,
Йе кӧ кәтьбун кәйра һогьра.
Ньһа әз тә дьбиньм вьра,
У баwар накьм, дьбә кӧ йәкщар
Кьше мьн мьнр'а дьһа набә йар.
Бежә чь кәр'буи, бежә малхьрав!
Кәр'буне сотьн ль мьн дьл-кьнав.
Шота Мгеаладзе нә тӧ бь хwәи.
Бежә, чьма тӧ кәр'-лал маи.
Ньшкева дйа пир дәст да п'оте мьн,
Бь леве ләрьзи әwе готә мьн.
—Әв нә Шотайә, эви Т'енгизә,
Наве wан һәрда бой мьн ә'зизә.
Шота у Т'енгиз һәрдӧ щеwи бун
Әw һәрдӧ бь хwә жь бав у деке бун.
Бәдәна деке wана шир метйә
Бой бәрда wәк һәв мьн qьниат р'етйә.
Һәрдӧ ноли һәв, һәрдӧ шьветәке.
Һәрдӧ жи дем гәш, ноли севәке.
Тӧ әwе һани, мьн тӧ наскьри.

—Əw wьра xwəда һеди кəwгьри
Нишани мьн да шькьле дӧ хорта
Йəк wьра əзбум, йе дьн жи Шота
Əw шькьле мəбу wə'де щəнг-qале
Кӧ кьшандьбун ль синге п'але.
Əз wьр мə'т мам бь ӣор у п'ошман
Мьн ч'ə'ве деда ханд дəрде гьран.
Мьн ньфьр' xwə кьр, чьр'а бе кьзур
Мьн вəкьр дəре we бьрина к'ур.
Əw ə'wре щəнге хəдари дажан
Мьн щарəкə дьн кьрə бира wан.
У мьтале шəр' жорда ани хар
Мьн нета wана да бəр бае сар:
У һьн эвара шеwра ə'длайе
У мəһрищана эмəке шайе.
Т'əне wи чахи гӧл вəдьбə зор.
Кӧ п'əнще тə'ве гəрме дьдə жь жор.
Дйа пир дəрхьстнəм жь wи кали
Əwe мəр'а гот, дьл дькьрнали
—Һəр тьшт дӧнеда зу дəрбаз дьбə
Ноли фьр'ина тəйре баз дьбə:
Һьн щаһьлтийа т'усьзə qəшəнг,
У һьн бəза пəй мьнмьнике р'əнг,
У даре чинар, һьн дəшт у чиман,
Qəвзе кӧлилка, гӧла-гӧлбахан,
Сəйранге дəлал, говəнд у р'əqас,
У əw кəне мə кӧба дьла хас.
Мьн əw бир кьрьн. Əw мьнр'а п'акə,
Ле əwлəде xwə де qəт бир накə.
Дəрде мьн п'ьр'ьн, кəлед мьн гӧр'ьн,

П'ьриске агьр дьле мьн дьфьр'ьн.
Т'әгәра ә'мра ӧса дьзвьр'ә
К'е кӧ дьһа чу әw вәнагәр'ә.
Әз дьпәсьньм, кӧ әw кӧр'е мьн,
Ә'мре хwә дайә бой wәт'әне мьн.
У әз нахазьм, wәки щарәкә дьн
Пешдабьре щәнг сәре хwә һьлдьн,
Ль дӧне wаркьн дәрд у кӧла
Щаһьла бьдьн бәр т'оп у гӧлла.
Хәбат гәләкә, ле накьн газьн,
Ле qәт т'ӧ щара әм щәнг нахазьн.
Ле тӧ, лаwе мьн, һәрт'ьм wәрә мал,
Бьгьрә шуна кӧр'е мьн дәлал.
Сәрәки мьнхә, һәр'ә әзгори,
Бәр дьле мьнда бьбә бьшкори".

Ч'ИР'ОКА МИРЗƏ МƏ'МУД

Ль ч'ийаки һəбу зьнарəк,
Бьн зьнерда һəбу заг'əк,
Бəр we заге һəбу дарəк.
Хайе we бу неч'ирванəк—
Бь нав дəнгин—Мирзə-Мə'муд.
Һəр шəбəqа хорте т'əне
Дьдə тире у кəwане,
Дьчу чоле у бəр бə're
Неч'ир дьк'öшт—дани сəре.
Гоште р'аwe wи һур дькьр—
Wи тъһəри ə'бур дькьр.
Wи т'öнəбу бав у бьра.
Хушк у де—к'ома мера,
У һəр щара дьле вала
Дьк'əтə нав мьтала:
Гəло чьр'а бе хай-хöдан
Əw т'əне ман ə'рде адан?
Дьлда гəлəк кöл у кинə,
Ле бав у де əw нəбинə.
Бь фəрмана п'адше дəщал,
Дö щəлате хəзəвə бал
Де-баве wи гьртьн бьрьн
Зинданеда əw wаркьрьн,

Нав хöмана шəва тə'ри
Сəре wан фəqира бьр'ин.
П'адша бь wе р'ькəт нəбу.
Бь һерс əw сəр т'əхтə р'абу
У дəнге һерс кьрə гöжин:
„Мирзə биньн у бькöжьн".
Щинар зу wе бə'се кəсийан,
Нава гöндда һəвдö щьвийан.
Анин Мирзə зар'е т'ьфал,
К'ьнщ ле кьрьн, бьрьнə мал.
Кəзар т'öлə тə'м у нə'м
Wана т'опкьр—анинə щəм.
Wəхта тари ə'рде дани,
Дö бəлəде мəрд-мəрдани
Һьлдан Мирзə, к'ьнщ у ньвин
У нане wи у зу львин,
Анин зага т'əне данин.
Əw дьгьһишт т'əне бист сал
Нава мешə зьнаре чал
Щан ле qəwин—гəwде мера,
Дьл-щəгəрва ноли шера.
Wəхтəке нава дəшта куви
Һьлк'ьшийа жор фелбаз р'уви
Ч'ьванə да хwə ль алчахийе,
Бин wьр һьлда чу бəр заге.
У wе əw кəwш нəкəбанди,
Дел ль нава хwə аланди
Мəр' у гези һьлда дəстə—
Паqьш кьрийə wе əw ɓəстə.
Һат бина бае эвара,

Шьнгин к'этьнə гöhара,
Тə'в qöльби пьш зьнара
Мирзə бəрбь зага xwə hат
У hедика wи дьньват.
Тир у кəwан ль г'едабун,
К'еwришк у тəйр ле дардабун.
У ньшкева əw дьбинə—
Р'уви кəwше xwə дьбə-тинə,
Мəр' у гези wе ль дəстə
Паqьш кьрийə wи əw бəстə.
Мирзə тире вьр hьлтинə
Дькə р'уви бьтəлинə.
Чок да ə'рде у дач'ьви
Бəре тире wи да р'уви.
Ле тира wи нав у дəнгин,
Зу qöлозбу, кьрə вьнгин,
Кьрə вьзин, кьрə гöжин,
Нав дьр'ийада вəгəвьжи,
Бе зиан ль бəр заг'е дани,
Т'əне тьрс вьр пешда ани.
Р'уви дурва wи дьбинə
Кö həwате əw бьминə
Гьлики wа дьфə'минə:
„Сиаро, сиаро ч'иа,
Чи тəр'анə г'осте р'увйа'?..
Тö т'ö хофе нəкьшинə,
Фькьра хьрав нə'фəминə.
Бəре тире мьн бьгöhез
У бəре xwə бьдə həврез,
Wəрə əз-тö ноли бьра

Бьжин хwəр'а т'əне вьра.
Тӧе we һəр'и неч'ире,
Эваре беи сəр т'ьвдире.
Хени жь we, тə'лик һəбə
Р'уви ль бəр сəре тəбə.
Р'ожа qайме у йа щəрда,
Əзе тəр'абьм кəму ə'рда".
Мирзə гьлие р'уви т'əмам
Qəбул кьрьн у бу пьзмам.

. . . .

Мəһəк, дӧдӧ wа дəрбазбу,
Мирзə жь р'уви сəрфьниазбу.
Чьqас гошт у пашханəбу
Р'уви дьхар у пə'н дьбу.
Р'уви һəи сəр хwəда дьһат
К'ефа р'уви р'ожəке һат.
Щаһьлтийа wи кəтə бире,—
Əwи дит к'аре т'ьвдире,
У пьш заг'е нава р'əза
Хwəр'а wьр да тəwлəбаза:
Щарəке чу сəре жерин
У пар'а һат сəре жорин,
У ньшкева сəр зарəке
Wи шерəк дит бьн дарəке.
Əw чəнд мəһбу нава кəса
Wи т'ӧ тьшт нəдабу бəр гəза.
Жь дəв дьчу т'ука гəwлаз,
Бьрчи, мə'рум у бəлəнгаз
Wи к'ӧта дькьр ə'мре хьлаз.

Дәст дьлэше дьхә незин,
Жь бьрчибуне дьхә казин,
Р'уви ль бәр чьрԛас дькә
У дьле ԝи п'епәс дькә.
Ле паше ԛӧт'ам у ԛӧр'ә
Бәр шерр'а әԝ дьхӧр'ә,
Жь хԝә һәмьн дьтьрсә,
Агьрие шер дьпьрсә:
—Бьра исал—сала мә'сйә,
К'еф у харьн һәр шиа тъжиә,
Мьр'узе тә чьма р'ъжиә.
Гӧла тә чь ч'ьлмьсиә.
Малхьраво р'абә сәр хԝә,
Һәр'ә сәйра нава баг'а,
Ԝан баг'а тӧе ләвхи
Шиве иро хԝәр'а дәстхи.
—Шер дела хԝә ԝьр ә'рдехьст
У нәрма хԝә дәнг ԝа дәрхьст:
—„Бәле, р'уви—пьзмам р'уви.
Ль ч'йа у бани, ә'рде к'уви
Әз дьгәр'йам се мәһе т'ам,
Ле жь т'ӧ тьшти мьн нәдит тә'м.
Дьгәр'иам зьнаре тә'ти
Неч'ир ль мьн бунә ԛати,
Хазла мьн тә, к'ефа тә ши,
Дьле бьрчи чь дьпьрси?
Р'уви дәст кьр навк'елка хԝә
Ԛӧр'ә бәр шер ԝа дьк'әниа
„Бьра хашбә Мирзә-Мә'муд...
Чьр'а т'ӧнәнә мьнр'а п'ут...

Əз дькарьм qəлийе чекьм,
Доне тәйр у туйа лекьм,
Һәзаре мина тә вәрекьм.
Тӧ һажь бае дӧне нини, —
Пә'рики бьчук мьн бир тини.
Дәст мьнданә ә'нбар, одә,
К'и дькарә мьн хәбәрдә.
Мирзә тинә—əз щи дькьм,
Һьм к'әсиба бәла дькьм;
Зьмер'а хwә qәдим дькьм.
Гава шер əв хәбәр бьһист,
Тамаре wи т'әв педа лист.
Əwи анщахи—нәрма хwә
Ль бәр р'уви wa хәбәрда:
„Гьди, р'уви, бәхте тәмә,
Бемә щәм тә—əз гӧнәмә".
„На хер, на хер, чь дьбежи!..
Тӧ дьниае кәр' у гежи.
Əз тә, р'авьм, бьвьмә wьра,
Wәки Мирзә у һәспе wи
Сьбә-дӧсбә, р'аби бьхwи.
—„Гӧне хwә ль мьн бинә:
Qәлпе мьн дур—нә'фәминә
Хwә дин ниньм, р'абьм вьра
Мирзә бьдьмә бәр дьрана.
К'е дитийә, дә'вә хае хwә,
Дәwса qәнщйе р'абә бьхwә.
Бьра qәсәм у qьрар бә,
Əw йәк т'ӧ щара набә,
Wәки əз тӧ бьвнә бьра

Чьqас рьндə ə'сле мəр'а,
Һəта сахьм р'у дöнйае—
Гöр'а тə-əз т'ö дəрнəем.
Сəр мəда нае т'ö ə'дук,—
Тö бьре мəзьн—əз жи йе ч'ук".
Р'уви ньһер'и—шер дьгьри.
Əw wьр кəтə т'əфəк'ури
Мьле шер гьрт—хwəр'а бьри.

* * *

Һат бина бае эвара,
Шьнгие к'əтьнə гöһара,
Тə'в qöльби пьш зьнара.
Мирзə бəрбь заг'а хwə һат,
У һедика wи дьньват.
Тир у кəwан ль п'йа дабун,
К'еwришк у тəйр ле дардабун.
Ль бəр заг'е əw дьбинə,
Р'уви wе шер дьгəр'инə.
Дьле Мирзə нəсьт'ьри
У əw wьра wа фькьри:
„Щаньм жь дə'ва фəйдə нае
Əw һатьнə бой бəлае.
Р'аст qəсасе сəре мьньн—
Чаwа жь р'уви бьфьтьльм".
—Дə'ва əw дит у лəзандьн,
Сиаре бəдəwр'а гиһандьн,
Мирзə жь һəспе анин харə,
К'əтьнə бəр мьл бьрнə малə,
Ə'зəт-qöльх жер'а кьрьн—

Мирзə-Мə'муд хwəр'а бьрьн.
Мəhəк-дöдö wа дəрбаз бу—
Мирзə жь дə'ва сəрфьнйазбу.
Чьqас гошт у пашханəбу
Wана дьхар у пə'н дьбун.—
Тамаре шер жь həв р'абун.
К'ефа р'уви р'ожəке hат,
Щаhьлтйа wи кəтə бире,—
Əwи дит к'аре т'ьвдире,
У пьш заг'е нава р'əза
Хwəр'а wьр да тəwлəбаза.
Щарəке чу сəре жорьн,
У пар'а hат сəре жерьн;
У ньшкева ə'рде р'əqи
Wи кьрч'əк дит нивхəр'ьqи.
Əw чəнд мəhбу нава кəса
Т'ö тьшт нəдабу нава гəза.
Жь дев дьчу т'ука гəwлаз.
Бьрчи, мə'рум у бəлəнгаз,
Wе к'öта дькьр ə'мре хьлаз.
Дəст дьлэше дьхə незин,
Жь бьрчибуне дьхə казин.
Р'уви ль бəр чьрqас дькə
У дела wе п'еп'əс дькə
Ле паше qöт'ам у qöр'ə,
Бəр кьрч'ер'а əw дьхöр'ə,
У дьбежə „нəй, əв кьрч'ə...
Бьра, исал-сала мə'сийə.
К'еф у харьн həр щйа т'ьжиə.
Мьр'узе тə чьма р'ьжиə.

Гӧла тә чь чьлмсиә.
Малхьраво, р'абә сәр хwә
Һәр'ә сәйра нава баг'а.
Wан баг'а тӧе ләвхи,
Ле шива иро тӧе дәстхи...“
Һьрч'е һеди сәри һьлда
У нәрма хwә wа хәбәрда:
—„Ч'йа у бани мьн гӧһастьн,
Мешә, дәви хwә гӧһастьн
Хәбәре тә qәт нә растьн.
Се мәһ т'ам әз ви ә'рди
Вәләзйамә т'и у бьрчи,
Хазла мьн тә—к'ефа тә щи,
Дьле бьрчи чь дьпьрси?“
Р'уви дәст кьр навк'елка хwә
У qӧр'ә бәр һьрч'е дьк'әнйа:
—„Бьра хашбә Мирзә-Мә'муд,
Чьр'а т'ӧнәнә мьнр'а п'ут.
Әз дькарьм qәлйе чекьм,
Доне тәйр у туйа лекьм.
Һәзаре мина тә вәр'екьм.
Тӧ һаж бае дӧне нини,—
Пә'рики бьч'ук мьн бир тини.
Дәст мьнданә ӧнбар-одә.
К'и дькарә мьн хәбәрдә?
Мирзә тинә—әз ши дькьм.
Зьмер'е хwә qәдим дькьм,
Һьм кәсиба бәла дькьм.
Мьн шерәк кьрйә бәрдәсти—
Дьхwә чь кӧ дьл ле хасти“.

Ћьрч'е ә'рде сәри һьлда
У нәрма хwә wа хәбәрда:
„Р'уви, әзе бемә бал тә
Әв һьм qәнщиә-һьм мьнәтә".
„На хер, на хер чь дьбежи?..
Хӧ дьнйае нә кәр'-гежи,
Чь амьн исафа ћьрча
Әз р'абьм тә бьвьмә wьра.
Wәки Мирзә wьра дәрдьм
У һәспе wи һәла сәрдьм".
— Р'увие дәлал, wәрә мәкә,
Дәсте хwә жь һәв мәкә.
К'е дитйә дә'ва хае хwә
Дәwса qәнщйе р'абә бьхwә.
Тӧ мьн бьстинә гӧмана
Әз Мирзә надмә бәр дьрана.
Амьнийа хwә жь мьн бинә,
Qәлпе мьн дур нәфә'минә.
Бьра qәсәм у qьрар бә,
Әw йәка т'ӧ щара набә.
Wәки әз-тӧ бьвнә бьра
Чьqас р'ьндә ә'сле мәр'а.
Ћәта сахьм р'у дӧнйае
Жь гӧр'а тә т'ӧ дәрнаем.
Сәр мәда нае т'ӧ ә'дук—
Тӧ бьре мәзьн—әз жи йе ч'ук".
Р'уви wан гьлйа дьбьһе
Дьбе „ћьрч'е кери мьн бе".
У ћьрч'е жь щи һьлтинә
Бәрбь заг'е бәржер тинә.

* * *

Һат бина бае эваре,
Шьнгин кәтьнә гӧһара,
Тә'в qӧльби пьш зьнара.
Мирзә бәрбь зага хwә һат
У һедика wи дьньват.
Тир у кәwан ль п'йа дабун,
К'еwришк у тәйр ле дардабун
Әw дурва дьqьшьринә,
Загеда дә'вә р'уньштьнә.
Дьле щаһьл нәсьт'ьри
У әw wьра wa фькьри:
„Щаньм жь дә'ва фәйдә нае,
Әw һатьнә бой бәлае.
Р'аст qәсасе сәре мьньн,
Чаwа жь р'уви бьфьтьльм".
—Дә'ва әw дит у ләзандьн
Сиаре т'усьзр'а гиһандьн,
Мирзә жь һәспе анин харе—
К'әтнә бәр мьл бьрьн мале.
Wи we шәве шьлә'т нәкьр,
Т'ьвдира хәwе qәт нәкьр.
Сьбәтьре-ч'ә'ве хәwе
Тир һьлда у чу неч'ире.
У әw qасе щәм wана ма
Архаин хорт qәт нәдьма,
У һәрт'ьми жь хwә дьтьрсиа
Хәwа шәве ле дьqӧсиа.
Р'оке диса р'уви малда.

К'ətə бире, чаwа тə'лда
Əw öнда дьбу нечʼирвана,
Чаwа дəнге тə'жие wана
Wи дьбьhист пер'а-пер'а,
Дəрбаз дьбу загʼе чʼиер'а.
Чаwа р'əфе кəwe hешин
Сəр wир'а дьхьстə гöжин.
Т'əв т'омəриа wан qəзиа,
Wи дани бир щаhьлтиа хwə.
К'ефа р'уви диса р'абу,
Əw бəрбь т'ьвдира хwəбу.
Чу пьш загʼе, нава р'əза,
Хwəр'а wьр да тəwлəбаза.
Щарəке чу сəре жорин
У пар'а hат сəре жерин,
У ньшкева wи дит wьра
Тəйре сьмьр' нав чьнгьр'а.
Жь бьрчибуне qöдум к'əтиə,
Qанате wи бəрда шкəстйə.
Нав кəвьра əw бəлəнгаз
К'öта дькə ə'мре хьлаз.
Р'уви, ижар, бь сəрфьнйаз,
Шьве хwəр'а дькə wак'аз,
Хwə ль тəйрр'а дьгьhинə
Пашопе wи wалдьгəр'инə:
—„Бьра, исал—сала мə'сйə,
К'еф у харьн həр щйа т'ьжйə.
Мьр'узе тə чьма р'ьжйə,
Гöла тə чьма ч'ьлмьсйə?..
Малхьраво, р'абə сəр хwə,

Бьләзинә сәйра нава бага,
У wан бага тӧе ләвхи,
Шива иро тӧе дәстхи.
Тәйре симьр сәри һьлда,
„Бьра,—гот,—нәчарм дьһа,
Әз нькарьм дьһа сьба
Кәwе техмә нава ләпа.
Чьл рожа бьн даре һәва
Qӧдум кәтьмә дәст хӧнава.
Тӧе ӧсаи щан у нави,
Дьбежи, qәй сәд кәрави
Дьхәбьтьн тәра шәв-ро".
Руви wьра, ноли һәрро,
Дәст кьрә навкелка хwә,
Qӧрә бәр тәйр әw дькәнйа:
„Бьра хашбә Мирзә-Мә'муд.
Чьра тӧнәнә мьнра пут...
Әз дькарьм qәлйе чекьм,
Доне тәйр у туйа лекьм,
Һәзаре мина тә вәрекьм.
Тӧ һаж бае дӧне нини,
Пә'рики бьчук мьн бир тини.
Дәст мьнданә ә'нбар-одә;
Ки дькарә мьн хәбәрдә.
Мирзә тинә, әз щи дькьм.
Зьмере хwә qәдим дькьм.
Һьм кәсиба бәла дькьм.
Чәндәки пеш нава дәвйа
Диса әз wа тәне гәрйа
Шер, кьрч жи мина тә wа

Т'и у бьрчи бәр хӧнава
Бьн ве даре мьн әw дитьн.
Паши гәләк диләк-лава.
Мьн әw бьрьн щәм хае xwә.
Ӄәзар дә'ва wан дьбиньн
У хазла xwә ль wан тиньн".
Тәйре симьр' готә р'уви:
„Wәрә пьзмам, ӄәйрано щан,
Әз ӄәйрана бәжна тәлйан!
Тӧ мьн бьвә we херәте,
Әзе р'ожәке кери тә бем".
„Бәсә, бәсә, чь дьбежи
Ха дӧнйае нә кәр'-гежи.
Әз р'авьм тә бьвьмә wьра,
Нан харьне т'әв мә бьxwи,
Паше ч'ә'ве Мирзә дәрхи".
Тәйр гот: „Р'уви, бәхте тәмә,
Мьн мәћелә - әз гӧнәмә.
Чьр'а, xwә әз дин ниньм
Ә'щәле wа бьә'фриньм.
Бьра qәсәм у qьрар бә
Әw йәка т'ӧ щара набә.
Ӄәта сахьм р'у дӧнйае
Жь гӧр'а тә т'ӧ дәрнаем".
Р'уви фькьри ћьнәки,
Гӧман да qәнщ—амьнәки,
Тәйр ньћер'и авьр'әки,
У пар'а те дадьч'ьвә
Тәйре симьр' xwәр'а дьвә.

* * *

Һат бина бае эвара,
Шьнгин к'этә гөһара,
Тә'в qөльби пьш зьнара,
Мирзә бәрбь зага хwә һат
У һедика wи дньват.
Тир у кәwан ль п'йадабун,
К'еwришк у тәйр ле дардабун.
Ль бәр заге әw дьбинә,
Т'әзә тәйрәк жи анинә.
Дьле Мирзә нәсьт'ьри
У әw wьра wа фькьри:
„Шаньм жь дә'ва фәйдә нае,
Әw һатьнә бой бәлае,
Р'аст qәсасе сәре мьньн,
Чаwа р'уви бьфьтьльм".
—Дә'ва әw дит у ләзандьн,
Хwә Мирзәр'а зу гиһандьн,
Мирзә жь һәспе анин харә,
К'этнә бәр мьл, бьрьн малә.
Wи wе шәве щьлә'т нәкьр,
Т'ьвдира хәwе qәт нәкьр,
Сьбәтьре ч'ә'ви хәwе,
Тир һьлда у чу неч'ире.
Чәнд мәһ шәм wана ма,
Ле архаин qәт нәдьма,
У һәрт'ьми жь хwә дьтьр'сйа
Хәwа щәва ле дьqөсйа.

*
* *

Р'оке р'уви к'ома дә'ва
Заг'е тӧри дәрхьст дәрва
У готә wан: гәли бьра!..
Шеwра т'амә ньһа вьра.
Хәбәрдана мә гәләк һәйә;
Бәреда мәсәләк һәйә:
„Дәст һәмьн, кӧ дәста дьшо,
Дәст вәдьгәр'ә р'уйа дьшо".
Гәрәке әм мәщаләкьн,
Дәст тъвдира к'аре хwәкьн,
Һәр алийава әм р'аһельн,
Wәки qәнщйа хwә нәһельн,
Ньһа к'ома мәйә п'ър'
Ә'бур дькә бе ч'ер'—ньфьр',
Сайа сәре р'аwване мә
Хорте дәлал—фәрмана мә.
Ч'ә'ва һәр щйа бьгәр'иньн,
Мирзәр'а п'ешк'еше биньн.
Дьбежьн, кӧ мәрдине,
П'адшак wьра дьминә.
Qизәкә бь бәнгьз нур
Wи дил анийә wәлате дур,
У авитийә бьрща һешин,
Дьхәирә гӧла р'әнгин.
Наве wе qизе хут Зинә,
Бәдәwа мина wе т'ӧнинә.
Дьбежә р'ое тӧ дәрнәе,
Бәдәли тә әзе дәрем.

Бәдәwә, ноли һива ә'рша,
Льбасе wе жь хас qӧмаша,
Qаше ч'ә'ва ноли бәраша,
Т'ьли-печ'и т'әв му́маи,
Гӧли дӧта һур һу́наи,
Пеwр у́ мезин нава гӧлийа
Дьч'ьру́сьн дәwса зер'а.
Гәрдән wәрдәки бьльндә.
Qам-qьнйати чьqас р'ьндә!..
Бина мехка те жь һелма wе,
Мәрийа сах дькә к'елма wе,
Чьл щари аве бәр тиньн,
Чьл дьшон, чьл жи һьлтииьн.
Хьзема к'арбарә балә
Дьранә мәwиже бәдкала.
Qимәте кьле wе сәд зер'ә
Шәрм дькә мәрьв ле бьнер'ә.
Әва кәвт салә п'адше кал
Дьмәшә бой кәч'а дәлал
Әw дьхазә wе бьстинә,
Ле Зине wи накәбинә.
Зин һьлданә зер' у́ хәлат
У́ кӧба п'адше нәт'әwат.
Дәстәкида финщана жә'р
Йе дьнеда соранийа бәр.
Әв кәвт салә, ноли кәwа
Qанат шкәсти бәр хӧнава,
Әw wаркьрийә бьрща тари, —
Һесьр жь ч'ә'ва дьбари,
Наһелә т'ӧ кәс һәр'ә щәм,

Хени щарикә wе дьлр'ә'м.
Wәхта һьнәк дәри вәкьн,
Агьр, бьруск ле дьп'әкьн.
Әw ль wана дькә чур'ин:
„Дури мьн һәр'ьн, мә'р у зури.
Йан әзе ве жә'ре вәхӧм
У соранийе дьле хwә хьм".
У әw Зина мә вьр готийә.
Лаиqи Мирзе мәлк'әмотийә.
„Кәта әм сахьн һәwате,
Гәрәке т'опкьн т'әwате,
Кӧ бәдәwа р'оһьлате
Мирзәр'а текьн бәртилә,
Т'әне нәһельн сефилә".
Изьн wана хаст шере чур'ин,
Пешда һат у кьрә ә'ор'ин:
„Ә'йанә qәбила шера,
Жь wе дәрк'әт наве мера,
Ньсла ә'сьл у мерхаси,
Дәст мәдабу олк' у чарси,
Херәтхане ә'т'әме тәйр,
Говәнде че, дә'wат у сйар,
Хwә нәдьһишт мә т'ӧ qәнщи,
К'е кӧ ль мә дьхәр'ьши.
Ә'рде нәхьн наве бава,
Бьгәр'ьн дӧне-һьндава
Мирзәр'а бьбиньн зәрике,
Кӧ шабә ә'мре wи айке".
К'ома дә'ва вьр йәк щар
Р'азйа хwә дан-чунә хар.

Р'уви ль пешйе лəзанд,
Xwə мешəр'а wи гиḣанд
Март'ангəки даре би
Wи пе лəпе xwə чьни.
У ани wьр кьрə нир.
Март'ангəк жи wи вəр'от
У əw жи wьр кьрə щот.
Ḱьрч'е у əw шере ḣар
Wи гореда нире хар.
Гьрт р'йа бажаре Мəрдине
У чунə р'əва Зине.

* * *

Р'уви тəйре симьр' ани
Qəсəм, qьрар же ḣьлани,
У гот: „ḣəр'ə сəра мəзьн,
Теда т'опьн бук у жьн.
Тӧ дайнə сəр т'аwане.
Wəхта əм бенə мəйдане,
Wьра ḣəwар-газйе ḣəбə,
Бьра кьш ль сəре тəбə.
Wəхта Зине т'ьвдарəккə,
Дəре п'əнщəре xwə вəкə,
We ḣəwape əw мезəкə:
Дадə Зине у we дəрхə,
Ль сəр ḣəwe у ə'wра хə,
Qəwата xwə нəḣевшинə
Зине сахи мьнр'а бинə“.
Тəйре симьр' wьр qӧлозбу

У ә'wрара дә'w у дозбу.
П'әрwәдьда сәр Мәрдине,
Дани бәр п'әнщәра Зине.
Р'уви дә'вава ләзандьн,
Һафе Мәрдинер'а гиһандьн:
Р'уви готә шер у кьрч'е
„Шере бьра, тӧ кьрч'а че,
Һун ноли дӧ һәспе жир
Бь ләз wарьн текәвнә нир.
Wәки пәй мә гази-щәрдбьн,
Һуне зу жь нир хьлазбьн.
Чь сәкьнинә һивйа мьн,
Мач'а щот әзе бьгьрьм.
Qәwәта wа жь кӧ биньм,
Кӧ wи нири бьк'ьшиньм,
Жь щәрд у газйа хьлазбьм.
Әз кәйрана qәwәта wа.
Һун дькарьн ноли сә'ва
Нир бавежьн у wьр сазбьн
Жь wан газйа зу хьлазбьн".
Кьрч'е, шер хwә пашда нәдан,
Нире хар жь ә'рде һьлдан,
Жь хьзмәте хwә нәһевшандьн
Щот ноли га wьр к'ьшандьн.
Р'уви дәст да мач'а щот,
Шер, кьрч'ева зу ажот.
У ноли мачк'аре че
Нава пежәк р'ьдесе
Р'уви к'әтә агосе.
Хут wи чахи жь бажер

Мəри ком-ком һатьнə жер,
У жь отахе дəһ гозə
Бу qуртини, һеwарзə.
Т'əлал р'абун вьр дəфедан
Гöрз-кəмəчə мьзгəвте дан.
Готьн: „Wарьн əщеба гьран:
Р'уви, кьрч', пʼадше, дə'ва.
Ə'рде мə данə бəр шова.
Кьрч'е шерва нир дькьшинə,
Р'уви мач'а щот дьбə-тинə".
Мəзьн нəман, бьч'ук нəман
Чун т'əмаша əщеба һан.
Щоте р'уви у к'ома wи
Wана wьр кьрə пек'əни.
Чь сəре wа əз бешиньм.
Ль фəне р'уви бькəсиньм.
Əм вəгəр'нə бəрбь Зине—
Бəдəwа нава Мəрдине.
Стик жь нава зьбаре
Р'əвйа сəре мьнаре,
У wьра готə Зине:
„Бьнһер' р'аста Мöскине,
Р'уви у пʼадше дə'ва
Мöскин данə бəр шова.
Кьрч' шерва нир дькьшинə,
Р'уви мач'а щот дьбə-тинə".
Зине бəре баwар нəкьр;
Дəре р'əwаqе хwə вəкьр
У дит wьра, wəки стйе
Готийə wе гьлие р'астие.

Һәма wи чахи һьндавда
Тәйре симьр wьр чьрqасда,
Зина qизин жь wьр дәрхьст
Ль сәр ә'wр у ә'рша хьст.
Гәшә вәһат нава һәwе,
Фьри сәр ә'wре хәзәве.
Зине сахи-сьламәти,
Ани һат wи гьһиандә щи.
Чахе р'уви жер qьшьранд,
Тәйре симьр Зине рәванд,
Ләз ә'лами шер, кьрч'е кьр,
Бәнсами жь стӧе wан вәкьр,
Һәр йәки алики рәви—
Данә бәр хwә мерг у зәви.
Әз пәй р'еч'а wана нәчум,
Ньзам к'ижан р'еда әw чун.
Кәта мале wан ләзандьн,
Анщахи бина хwә дьк'ьшандьн.
У бәр заг'е к'ома wана
Сәкьнин кӧ Мирзә бе
У бьгьһиньне ве щабе.

* * *

Һат бина бае эвара.
Шьнгин кәтьнә гӧһара.
Тә'в qӧльби пьш зьнара.
Мирзә бәрбь заг'а хwә һат
У һедика wи дьньват.
Тир у кәwан ль п'йадабун,

K'ewришк у тәйр ле дардабун.
У ньшкева әw дьбинә,
Дә'ва we говәнд гьртинә:
Р'уви кәтйә сәрговндйе,
K'ефа хwәр'а әw дьстьре.
Дьр'әqьсә qәшәнг, чәләнг
Бәла дьбә ч'йа газ у дәнг.
Мирзә тьрса насьт'ьрә,
Сава кöле ле дьгьрә.
Һьндьк ма кö хава һәр'ә
Wьра әw wa дьфькьрә:
„Әwан вьра ль сәр мьн
Бун щә'сусе бе амьн.
Р'ожа мьн к'öтасие һат,
We мьн бьхöн бе сәр бәрат".
Дә'ва әw дит у ләзандьн.
Xwә Мирзәр'а зу гиһандьн.
Мирзә жь һәспе анин харә,
K'әтнә бәр мьл, бьрьн маlә.
Мирзә һәw wәхтәке ньһер'и
Зәрик wьр сәр п'осте нери
Сәри бәрда кәр' р'уньштйә.
Бәдәwә, ноли һива ә'рша,
Qаше ч'ә'в ноли бәраша.
Гейма we жь хас qöмаша.
Тьли, печ'и т'әв мумаи,
Гöли дöта һур һунай
Пеwр у мезин нав гöлйа
Дьч'ьрусьн дәwса зер'а
Гәрдән wәрдәки бьльндә,

Qам-qьнйати зә'фи р'ьндә,
Бина мехка те жь һелма we,
Мьрйа сах дькә к'елма we,
Хьзема к'арбарә балә,
Дьран мәwиже бәтк'ала,
Мирзә xwә wьр сәр һәвда да.
Ль бәр бәдәwe т'әмәнәда
У готә we: „сәлам тәр'а
Хушка р'ое, qиза п'әрйа.
Хьзмәте тә, кӧ һати вьра“.
Зине дит хорти бәдәwә,
Бәжн бьльнд, дьране сәдәфә.
Серида к'олос—дәстмалә,
К'ӧсна бәдәw һеqин балә.
Дьләки на we сәд дьли
Мирзә к'әбанд у wак'ьли:
„Тәйр әз аним бой нәвса тә,
Кӧ бьдита мьн qәлса тә
Мьн р'акьра дьране тә,
У qӧт кьра вьра щане тә.
Wәрә р'уне хорте пьспор
Һивйа тәйә сурәте сор“.
Льнге Мирзә жь шабуна
Кәвьр у ә'рде заге нәгьрт.
Шабун у к'ән wи һәв һуна
У к'аwа xwә wи wьра гьрт.
У дӧ дьла һәв к'әбанди
К'әтьнә шеwра ньqьтанди.
Мирзә зә'ф к'аре xwә нәкьр
We шәве дә'wата xwә кьр.

Дə'ва ə'зəт, qőльх кьрьн
Һəрдő wьра хəwр'а бьран
Р'ожа дьне Мирзəе һан,
Бой һəдəwа нов ə'йан
Биркьр р'аw-неч'ира хwə,
У дарда кьр wи тира хwə.
Ньһа изне һун бьдьнə мьн
Əз бьстиньм вьр бина хwə.

СƏРЕ II

Р'ож бőһőрин, мəһ бőһőрин.
Хəлqе Мəрдине дьфькьри:
„Гəло к'е һат Зине бьри"
Хут wе р'оже п'адше диньк
Дəнг да щьмаə'та Мəрдине:
„К'и—кő һəр'ə Зине бинə—
Гьранйа хwə wе зер бьстинə".
Т'ő кəси дьл нəда бəр хwə,
Wи шőхőли һьлдə сəр хwə.
Пирəк жь пира őнк'офи,
Нəтьрсйан жь т'ő хофи,
Щьмаə'т т'əв wеда да,
Дəст да сəр синге хwə—
Готə п'адше: „əзе биньм,
Һəqе хwə жи бол бьстиньм".
П'адша һьнəки лəзи бу,
Гьлйе пире зу р'ази бу,
Ч'ə'в qőрчьманд вьр пира дəлк'
Геймə хwə кьр, педа бу əлк',

У зу сиар бу ль купе сор,
У пацьшкьр бевла кинор.
Жь цальб дәрхьст мә'ре жә'рин —
Мәрьвхӧре кьрә ә'ор'ин.
Кьрә цамчи әwe әẅ „зйа“
Зина цизин һежа гәр'йа.
Әw фьр'и ноли п'ьриске
Т'әви бае бобәлиске.
Фьр'и бь дәлк'е фәнәгори,
Фьр'и сәр ә'wpe р'әши тә'ри,
Фьр'и сәр ч'йае бәрфә сәри,
Фьр'и сәр бә'ре бе сәр-бьни,
Фьр'и сәр дә'ле бе п'егәи,
Ле сәр дәнани жь иза р'уви.
Чь сәре wә әз бешиньм?
Ль дәлк'е пире бьнәсиньм.
Пире дьгәр'ә ль һәр али,
Әw дьбинә ч'йаки хали
Дуки зьрав һьлдьк'ьшә
Бәрбь wи дуи әw дьмәшә.
Заг'а Мирзә wе wьр'а дит,
Мә'ре жә'рин wеда авит,
У к'упе хwә wе дәвәр'уйа
Пьш заге кьрә нав дьр'йа.
Бәнгьзе хальфйа wе хwә кьр,
Ль бәр заг'е wа лавакьр!
„Гьдино, әз бәхте wамә,
Һун мьн хайкьн, әз гӧнәмә:
Әз хальфим, к'оча мамә,
Р'йа, бащаг'а нә бәләдьм

Бьһельн щәм wа бьминьм“.
Ньшкева р̇уви жь щи р̇абу,
Ноли гӧлле дәрир̇а чу.
Дәст авитә мьле пире
У р̇аqәтанд жь we дәре.
Мирзә-Мә'муд т̇ә'мул нәкьр,
Пире ани у qәбул кьр.
Р̇уви бь һерс готә Мирзә:
„Бьра, пире бь фән п̇исә,
Пешйа готйә: „әw пире һа
Мәрьв дьхьнә нава дәлк̇а.
Мьн готә тә—к̇ефа тәйә.
Qәзйа пире бефьтайә“.
Мирзә гӧһ нәда р̇уви,
Пир хwәр̇а кьрә демар̇и.
Сьбәтьре ч̇ә'ви хәwе
Мирзә р̇абу чу нечире
У Зине һишт һивйа пире.
К̇ома дә'ва бае бәза
Чун пьш заге нава р̇әза,
Хwәр̇а данә тәwләбаза.
Пире ль бәр фәна хwабу,
Дәнг Зине кьр жь щи р̇абу
У we дәсте хwаи ӊәр̇ьки
Да сәр п̇ор̇е wеи шьр̇ьки.
У готеда: „даик гори,
Тә qьр̇еш буйә т̇ел-т̇әмбори,
Әзе иро аве гәрм кьм
We qьр̇еже т̇әмам дәркьм“.
У we хwә wьр әглә нәкьр,

Дəст мəщəла фəна хwəкьр.
Чу пьш зага, һатə заге
Ə'шебмаи готə Зине:
„Һəла wарə, бьн дарчине,
К'упəки мəзьн данинə.
Ньзам зерə, йан карбарə,
Йан хут һива чьлийə
We дӧшхӧлə у дьгəрə".
Зине шаш ма we ə'шеве
Бəре хwə да we һьндаве,
Бəр купе пире готи
Qəрəфиска əw руньшти,
У кəтани бəне пьште
We хwə бе тьрс wьр даһиште.
Пире бь лəза гьһиште
Льнге we гьрт, т'əв даһиште.
Qалп'аг ани дəри дада,
Мə'ре жə'рин кьрə qамчи
У зу ль сəр ч'йара гавда.
Хут we рожа кьвшкьри
Əw ль бəр п'адше сəкьни,
Зине сəр бəнгзе бəре
Жь куп дəрхьст ль бəр сəре
Бəр т'əхт руньшт у готеда:
П'адша, qӧрбан, бьбахшинə,
Əзə лəзьм, һəq бькьшинə".
П'адша бь дьлəки эше
Һəqе пира фəн да кеше.

* * *

Əз насəкьньм сəр wан йəка,
Чаwа пире дəсти дəлка
Сəра пʼадшеда хwə щи кьр,
Ортʼа дьлада дилбəнди кьр.—
Бь гьлики wа кöрт готи:
Пире бу əwанйа Боти.
Вəгəрʼьн əм сəр əʼгите хwə,
Йе кö һьнге нава багʼа,
Тир кəwане wийə ль пʼйа
Һьм ша дьбу, һьм дькʼəнйа.

. . . .

Һат бина бае эвара,
Шьнгин кʼəтьнə гöһара,
Тəʼв qöльби пьш зьнара,
Дурва те кʼайна бəрха,
Хöшин кʼəтйə пʼəлаха.
Жь бьлуре те дəнге зизə,
Əʼрд у əʼзман педа сисə.
Һе нае хан рʼйа кадьзе.
Стəйрк дор Лəйле кʼəтнə рʼезе,
Тʼəк же дурə Мəщруме гəш,
Сəр əʼрдеда те шəвəрʼəш.
Шьван дьстьре „Хозане“
Дьəʼwтьн кəлб ль зозане.
Мирзə бəрбь загʼа хwə һат,
Бь кʼефа хwə wи дьньват.
Тир у кəwан ль пʼйадабун,

К'еwришк у тәйр ле дардабун.
У Нышкева әw дьбинә
Загә тә'риә, кәс т'öнинә:
Нә wьр пирә, нә жи Зинә.
Т'әв һәв буи дәрк'әт дәрва
Бь һәмде зоре ԛужйа дә'ва.
Р'уви к'ома хwәйә сәйре
Һатә бәр заге ә'сәйе.
Бь һерса Мирзә нәсьт'ьри,
Хwә авитә п'есира р'уви
У да сәр wи к'әло гьри.
Нав искинйа wи готә wи:
„Мьн хәбәре тә һьлнәда,
Ләма Зина ч'ә'вр'әш бәрда“.
Р'уви готе „зә'ф мәгьри,
Бәр хwә нәк'әв—нәфькьри,
Әз тек'әвмә т'әфәкури.
Хәма жь тә бьԛәтиньм,—
Зине шарәкә дьне биньм.
Ле һәма сәр wе ԛьраре,
Wәки гöр'а мьн дәрнәе“.
Р'уви хwә зә'ф әглә нәкьр,
We лә'зе дәйн ль дә'вакьр,
Пе бәньке һәвт хәләԛә
Гьреда ә'лба т'әнәкә
У кьрә дәфа дә'wате,
Бу дәфчийе че, дьл шәwате.
Зöр'нәк да шер, йәк да һьрч'е
Чунә ә'рде Мәрдине че.
Әз пәй р'еч'а wана нәчум.

Ньзам к'ижан р'еда əw чун,
Ле р'оке сьба һавине
Дəрк'əтнə ә'рде Мəрдине.
Зӧр'не зор кьрə гӧжə-гӧж
Дəнге дəфе вьр бу һавьж.
Жь от'аха пенщ-шəш гозə
Бу һəwара дə'w у дозə.
Т'əлал р'абун вьр дəфе дан.
Гӧрз—к'əмəчə мьзгəвте дан
Гот:—Wарьн, ә'щеба гьран...
Р'уви р'асте буйə дəфчи,—
К'ьрч' шерва бунə зӧр'нəчи...„
Бажар һьлшийа ве т'əмаше,
Говəнд гьртьн, к'əтнə мəше.
Т'ӧнəнə к'ӧрдəк ль һəwате,
Кӧ бəр дəф-зӧр'на дə'wəте
Тамаре wи нəлəрьзə,
Əw пашда нəе у нəлнзə.
Говəнд фьрə у мəзьн бу,
Кəсəк р'уви нəгазьн бу.
Бьра р'уви wан ә'глəкə,
Щьмаә'те вьр хwə шакə.
Əм вəгəр'ьн бəрбь Зине,—
Бəдəwа нава Мəрдине.
Тəйре симьр' wьр qӧлоз бу
У ә'wрар'а дə'w у доз бу.
П'əрwадəда сəр Мəрдине
Дани бəр п'əнщəра Зине.
Гава кӧ Зине тəйр дьбинə
Дьбежə: „Хwə бьшьдинə,

Һәта тә те баска вәкә,
Зине щьһезе xwә баркә“.
Жь щи ләqанд we барханә,
Кӧлав, дошәк у орханә,
Хелйа буке, бә'лгие qәрqаш,
Шә'р, qӧт'ьни, чӧхе qӧмаш,
Бист т'әмәзи, сәд шә'ре р'әш,
Бист у чар дерә, дониздә к'офи,
Дӧсьд qәйтане бәр зьлфи,
Панздәһ бәрош, си у дӧ сьни,
Йанздә ситьле мәзьни:
Бь гьлики:—мал нивида
We сәр тәйре симьр' щида.
У бь xwә жи ль сәр сйар бу,
Нава ә'wрада wарзәбабу.
Ль таqе жоре сәр мьнаре
„Зине бьрьн...“, стик дьqарә,
Һәр алйава мәри бәзйан
Нав бажерда бу һәwарзә.
Дә'wа, кӧ бьһист дәнге стйе,
Дәф-зӧр'нә һьштьн р'асте,
Һәр йәки алики р'әви
Данә бәр xwә мерг у зәви.
Тәйре симьр' сьламәти
Зине ани гьһандә щи,
Ль бәр дара зага т'әне
Һедикава пәйа кьр—
Дьле Мирзә кән у ша кьр.
К'ома дә'ва хут we чахе
Т'оп дьбьн ль бәр заге,

Дәрбаз дькьн әw we шайе.
Әм wан бьhельн wи кали,
Вәгәрьн щәм п'адше кали,
Кӧ ӧндабу әвина wи.
П'адща гава кӧ дьбинә,
Кӧ Зине диса дьзинә,
Т'әлал анин у дәфе дан,
Гӧрз—к'әмәчә мьзгәвте дан
Го:—„Wарьн, шәр'е гьран.
Р'успи хӧкьн зьр'нех—к'олос
У ләз зинкьн кьнеле боз,
Мәрт'але хwә, р'ьме пола,
Һун гьредьн бь дӧhела.
К'е кӧр' hәйә-хwәр'а биньн,
Мьрида пәйа бьшиньн,
Бьра текьнә hәвана
Тәраq, qаwит—дәwса нанә,
У кәтани фьравине.
Бьщьвьн бәста Мәрдине,
К'е кӧ нәе—сахбә щәлат.
We бьшкенә ле qам-qанат".
—П'адша кәси накәбинә,
Ордйа әскәр дьщьвинә
Бь бәләдйа пира дәлк'
Әwи ләзанд шәр'е бәрк'.
Wәхтке Мирзә дәрте дәрә,
Дьбинә ордйед әскәрә
Тенә сәр wан дә'w у шәр'ә.
Һәсабе кәвьре ә'рда,
Һәсабе стәйрке нав ә'рша,

Һəсабе халийе һəми һəйə,
Һəсабе wан qəт т'ӧнəйə.
Т'əви ньзə-мəрт'ал кьри,
Мəрт'ал жь пола чекьри,
Һəспе wан бозə-ə'рəби,
Шьвета һəв т'əв навтə'жи,
Ль пешйе шехе сəдани
Пире əw бəрбь заг'е дани.
Мирзə малр'а дьгьһинə.
Тир у кəwана һьлтинə,
Нəвсе мале дəрхьст дəрə
У готə wан: „Р'абьн шəр'ə!..
П'адша бь əскəре хwə п'ьр'
Сəр ə'рде мə бунə ньфьр'
Мерхасе wан жер дьгəр'ьн
Дьхазьн мə дил бьгьрьн“.
Мирзə у Зина гəрдəн qаз
Зу бəре хwə данə һəвраз.
Бəр зьнара хwə тəландьн,
Бəне кəwана шьдандьн,
Тире Мирзə нав чəнд лə'за
Мерхасе п'адше вəлəзанд.
Ль əскəр бу һəwар-гази,
Wан һьлда р'ьм-шур тази,
У дəст шəр' бу—шəр'е гьран,
Һəвк'əтьн мер у п'əлəван.
Хут we лə'зе р'уви чу жер
Т'оп кьр ньрч' у тəйр у шер
У гот: „Һəр'ьн, һəр йəк жь wa
Һəзара биньн жь щьнсе хwə.

П'адша һатийә сәр мә дә'wе
Әме wан технә нава саwе.
Ми п'е хwә, бьзьн п'е хwә,
Һәр йәк сәр ә'мәле хwә.
Шер wе пьште wан бьшкеньн
Һьрч'е зьке wан бьдьр'иньн,
Тәйр ч'ә'ве wан дәриньн—
Р'уви qуше wан бькожьн".
К'ома дә'ва ләз бәлабун,
Нав мешәда әw ӧндабун.
У һәр йәке жь wана
Һәзар дә'вә да ду хwә
Һежа ордйа wан кьшйа.
Р'уви бь фән пьш заг'е
Дә'вә т'оп кьр алчахйе,
У фәсала дӧжмьн, һәспа
Бәржерда к'әтә дәсте дә'ва.
Дәст ль шәр'бу. Р'аста мәзьн,
Сийар у дә'ва ле дьбәзьн,
Дә'ва, әскәр вьр ләвк'әтьн,
Сийар wьр к'әтьн, дә'ва к'әтьн,
У бу шәр'әки т'ами һар,
К'едәре кӧ жь мала Зал
Пе хизара Ә'лйе шер
Т'әк дькарьбу т'ә'мул бьда.
Р'ож дәрбазбун,—wана ләвда.
Шәв дәрбазбу—wана ләвда.
Мирзә чекьр wанар'а бәнд
У сьбәке фәсал wан стәнд.
Ч'ита мера жь һәв qәтанд

Бəри ԝан да у р̓аԛəтанд.
Сьламəти п̓ара ԝи к̓əт,
К̓е мала хԝə ԛəт дəрнəк̓əт,
Ԝəхта əԝ пира ə̓нк̓офи
Нəсьт̓ьри жь т̓ö хофи,
Дит əскəре п̓адше ԛəлсбу,
Бь лəз к̓упе хԝə сор сиар бу.
Зу һьндавда əԝ ԛöлоз бу
У ə̓ԝрар̓а дə̓ԝ у доз бу.
Мирзə пире дьԛьшьринə,
Кəԝан дəста дьшьдинə.
У тира хԝə пола бьмор
Дəве к̓упе пиреи сор
Бу вьзина тира кəвəр,
К̓уп дьк̓əвə—к̓уп бу дö кəр
Щəндəке пира к̓əлахə
Ль зьнер к̓əт, дьп̓əльхə.
У Мəрдина ньзəмəти
К̓əтə дəсте дə̓ва-р̓уви.
Һежа п̓адша, ԝəзире ԝи
Р̓уви жь бажер дəрани,
У əԝ һьнəки ԝеда кьр,
Сəре ԝана щə̓нме шакьр,
Мирзə анин у сəр т̓əхт
Кьрьнə мəзьне һəԛиԛəт.
Зер̓-зиве нав мьнара
Ԝи бəла кьр фьԛара.
Хəрщ у хəр̓аще ԝана
Ԝи бахьшандə ԝана.
Т̓əзə Мирзə хԝə каркьр

Xwə—Зинерa дə'wəт кьр.
Һəвт рожа у һəвт шəва.
Wан wьра тъм дəфе да.
Əз wьр бумə сəрдə'wəти,
Се сев пара мьн жи кəти:
Мьн севəкə сорə у ал
Да Мирзə у Зина дəлал,
Йа дьн—сорхал ньтьранди,
Да we зара чирок ханди,
Сева ссийа—сурəт бьһöшт,
Бой хатьра, мьн xwəра һишт.

СӘРӘЩӘМ

Р'у

Р'едактор Н. Махмудов
Шьклчи А. Закарйан
Р'едакторе бәдәwие Ан. Гаспарйан
Р'едакторе техн. Е. Ахирйан
Коректоред контрол: Гар. Һакобйан, Ләтифе Ә'мәр

ВФ 03746. Т'әмбә 700. Тираж 1000

Бона нәшркьрьне һатйә qолкьрьн 10/V с. 1959
Бәлгнәшире нәширәте 3,4
Бәлгнәшире мәнгәнә, 5,5 к'аг'әз 84×108^1/_32 qимәт 1 м. 70 к.

Нәшьрхана 1-е. Идарә йа Һайполиграфһрате
Ереван, соqаqа Алавердйан № 65 с. 1959

Exemplaire n° 2

Р'асткьрьн

Р'у	Хәт	һатийә ньвисандьне	Гәрәке бьхуньн
5	2	һьнәвше	бьнәвше
8	11	ньһа чине	ньһа аза чина
11	9	һьмбәри	һьлбьр'и
15	11	бе	бь
16	16	жи	wи
25	16	бәлбуә	бәлубә
28	19	qöч'	qöлч'
37	1	р'асһатьна	р'астһатьна
39	11	бьна	бина
44	14	шәмса	ләмса
59	1	хwәр'а	хәwр'а
61	12	дәсте	Дәсте мьн...
68	23	һолданә	һьлнадә

QИMƏT 1 M. 70 K.

Һайпетһрат